

EVOLUȚIA SITUAȚIEI DIN ESTUL EUROPEI ÎN AL DOILEA AN DE RĂZBOI RUSO-UCRAINEAN

Crăișor-Constantin IONIȚĂ

„Războiul ruso-ucrainean a agravat tensiunile și diviziunile geopolitice, amenință stabilitatea regională, crește amenințarea nucleară și creează fisuri adânci în lumea noastră din ce în ce mai multipolară”.

Antonio Gutierrez, Secretarul General al ONU

Războiul ruso-ucrainean și-a demonstrat caracterul său total și de uzură, mai ales după ce sfârșitul anului 2022 nu a adus cu sine niciun semn privind o posibilă încetare a focului sau începerea negocierilor de pace. Ambii beligeranți au declarat, în repetate rânduri, că au destule resurse pentru a continua conflictul până la realizarea obiectivelor stabilite.

Premisa de la care am pornit o reprezintă faptul că o continuare a războiului Federației Ruse împotriva unui stat independent, precum Ucraina, rămâne o amenințare majoră nu numai asupra estului Europei, dar și a întregului efort diplomatic realizat la nivel mondial pentru a construi o pace globală prin implementarea statutului de drept. Deja putem afirma că efectele reverberante ale conflictului, întreținut de sprijinul diferit acordat de marile puteri părților beligerante, sunt resimțite pe tot globul, stârnind îngrijorări cu privire la tendința declarată a regimului de la Kremlin spre amenințarea cu folosirea forței împotriva „Occidentului colectiv”, inclusiv cea nucleară, precum și a degenerării conflictului într-un „Al Treilea Război Mondial”.

În timp ce primul an al „operației militare speciale” a Federației Ruse a fost caracterizat de o amplificare a crizei ucrainene din 2014 și a războiului hibrid dus de Moscova împotriva Kievului și a țărilor occidentale și transformarea sa într-un război convențional cu adevărat major, al doilea an reprezintă o scădere a activităților de tip război convențional, cu un accent mai mare pe intensificarea acțiunilor hibride. Deși desfășurat inițial la nivel local, între două state cu statut special de parteneriat în cadrul Alianței Nord-Atlantice, conflictul a devenit rapid unul regional, prin implicarea statelor aliate în sprijinul Ucrainei și

acțiunile hibride desfășurate de Federația Rusă împotriva statelor occidentale. Ca urmare, Kremlinul a declarat, la începutul anului 2023, că războiul a devenit unul internațional, fiind desfășurat acum împotriva „Occidentului colectiv”.

În același timp, Kievul a relansat, destul de târziu, mult-așteptata sa contraofensivă „de vară” cu scopul recâștigării tuturor teritoriilor vremelnice ocupate de ruși. Planificată inițial pentru primăvară, contraofensiva ucraineană a fost întârziată de vremea capricioasă din perioada martie-mai 2023, precum și de întârzierea asigurării cu tehnică de luptă grea aliată și munițiile aferente, ceea ce a permis armatei ruse să consolideze puternic aliniamentele atinse la sfârșitul anului 2022 și să-și reorganizeze dispozitivul de luptă.

Nici până la finele anului 2023 nu putem afirma cu tărie că vreunul dintre beligeranți și-a atins obiectivele declarate. Dar consecințele acțiunilor militare prelungite din Ucraina se întrevăd atât la nivel european, cât și la cel mondial.

Ca urmare, această evaluare a mediului de securitate est-european, aflat în fața unui război total și de uzură, are drept scop identificarea și analiza modului în care a continuat să se desfășoare războiul ruso-ucrainean în anul 2023, precum și evaluarea posibilelor schimbări pe care acest conflict major convențional le aduce situației geopolitice europene. În acest sens, în următoarele subcapitole vom prezenta care au fost cauzele lipsei de ameliorare a situației din Ucraina, vom evalua ce s-a întâmplat în zonă în prima parte a anului trecut, precum și contraofensiva „de vară” a ucrainenilor, subliniind aportul pe care l-au avut NATO, UE și statele membre și partenerii acestor organizații regionale în sprijinirea Kievului. La final, vom scoate în evidență modul în care s-au realizat sau nu obiectivele politico-militare ale celor două părți implicate în conflict și vom prezenta ce schimbări majore au avut loc în situația geopolitică europeană și o posibilă evoluție a acesteia în viitorul apropiat.

1. Situația din Ucraina la sfârșitul primului an de război

Evenimentele și conflictele care s-au desfășurat de la începutul acestui secol și până în prezent ne-au demonstrat că operațiile convenționale nu mai au anvergura războaielor din secolul trecut și nici nu mai pot îndeplini, de sine stătător, obiectivele strategice și interesele naționale ale puterilor regionale. Astfel, campaniile din Irak (2001) și Afganistan (2003) au demonstrat apariția unui nou tip de conflict – războiul global împotriva terorismului –, în care operațiile convenționale

au fost urmate sau însoțite de acțiuni neconvenționale pentru a atinge starea finală dorită. Conflictele din Georgia (2008) și Ucraina (2014) au scos în evidență un alt tip de război – cel hibrid –, în care acțiunile convenționale nu au fost asumate sau recunoscute și s-au desfășurat la limita normelor de drept internațional.

În războiul actual purtat de Federația Rusă în Ucraina începând cu luna februarie 2022, Kremlinul a decis să ducă mai departe această tendință a Artei militare, combinând operațiile convenționale cu acțiunile hibride, așa cum preciza șeful Marelui Stat Major rus, generalul Valeri Gherasimov, în viziunea sa privind noua doctrină militară rusă a „apărării active și acțiunilor limitate”. Dacă așa-numita „operație militară specială” (*spetsoperatsiya*), desfășurată de Rusia în Ucraina, a fost definită drept „un conflict militar sub nivelul războiului, care presupune desfășurarea unei singure operații decisive interarme, într-o abordare directă, cu scopul de a obține succesul strategic (demilitarizarea și denazificarea Ucrainei) într-o perioadă relativ scurtă de timp” (McDermott și Bartles 2022), ea nu a dus la victoria în timp scurt scontată de Kremlin și a necesitat o serie de acțiuni hibride care s-o susțină împotriva „forțelor colective ale Occidentului”.

Deci, a fost nevoie de o continuare a războiului și în anul următor, ceea ce a adus cu sine noi obiective politice și o nouă stare finală dorită. Nu se mai urmărea neapărat schimbarea conducerii de la Kiev, ci protejarea cetățenilor ruși din Ucraina, îndeosebi în regiunile cu populație majoritară rusă. Aceasta pe lângă linia roșie stabilită de Moscova cu privire la aderarea Ucrainei la NATO, care a rămas ca obiectiv politic și parte a stării finale dorite.

Un prim factor, de altfel cel mai important, cu privire la imposibilitatea încetării războiului după primul an l-a constituit sprijinul masiv și permanent acordat Kievului de către Occident, materializat în echipamente militare avansate (tancuri, mașini de luptă, artilerie cu bătaie lungă, sisteme de rachete antiaeriene, drone etc.) și muniții, precum și în instalații energetice și materiale specifice asistenței umanitare. Acest sprijin a crescut în mod semnificativ capacitatea de luptă a armatei ucrainene și de reziliență națională a Ucrainei și a întărit moralul întregii populații. Consilierea și pregătirea militarilor ucraineni la standarde occidentale a reprezentat un alt factor care a crescut coeziunea unităților și voința politică de a rezista și a condus la adoptarea unor tactici și proceduri noi de luptă care au surprins armata rusă. Una dintre aceste

tactici o reprezintă apărarea „porcului spinos” (*porkupine defence*), pe care am descris-o în evaluarea strategică de anul trecut.

În asigurarea acestui sprijin neconținut și crucial Kievului, comunitatea euroatlantică a trecut de „testul” important de coeziune în jurul valorilor democratice și al libertății de a-și alege propria cale acordată unui stat suveran, dând dovadă de solidaritate fermă cu Ucraina și susținând cu totul indivizibilitatea securității. NATO și-a păstrat rolul fundamental în ceea ce privește postura de descurajare și apărare, iar UE a demonstrat, la rândul ei, că poate contribui la gestionarea crizelor și poate funcționa ca furnizor de securitate. Acest lucru reiterează complementaritatea dintre cele două organizații regionale (Colectiv CSSAS 2023, 2). Mai mult, asigurarea rolului de conducător al acestui sprijin de către SUA a întărit solidaritatea europeană și euroatlantică.

În același timp, nici diplomația rusă nu s-a lăsat mai prejos, acționând pe două direcții: controlul poziției ONU față de război, prin statutul special al Federației Ruse de membru permanent al Consiliului de Securitate și relaționarea cu China, precum și atragerea unui grup numeros de state care să sprijine Moscova în depășirea sancțiunilor economice impuse și să facă posibilă realizarea unei noi ordini mondiale care să se opună actualei „Pax Americana”. Prin consistența și eficacitatea măsurilor diplomatice întreprinse în cele două direcții, Moscova a reușit să întărească relația cu Beijingul, să încheie parteneriate strategice cu Iranul și Coreea de Nord și să atragă, din punct de vedere energetic, India de partea sa.

Nu de o mai puțină importanță s-a bucurat și calitatea resursei umane folosită în luptă de cei doi beligeranți, care a dus la omogenitatea sau eterogenitatea unităților și marilor unități luptătoare, precum și la stabilirea unor relații operaționale fiabile și eficiente în cadrul lanțurilor de comandă. Putem afirma că armata ucraineană a reușit să mobilizeze la timp și eficient militarii din cadrul Gărzii sale naționale, la care au adăugat, în mod oficial¹ și organizat, „Legiunea internațională pentru apărarea teritorială a Ucrainei”, o structură paramilitară care cuprindea circa 20.000 de voluntari internaționali din 52 de țări (Arutyunova și Bocchese 2023). Pe lângă această structură de luptători străini voluntari, a creat grupuri active de partizani în teritoriul vremelnice ocupat de armata rusă și a reușit să realizeze joncțiunea cu grupuri ruse pro-ucrainene care acționau în interiorul granițelor Federației Ruse, precum „Corpul rus de

---

¹ Această structură internațională s-a creat prin decret prezidențial al președintelui Zelensky și are site oficial (<https://ildu.com.ua>) pentru atragerea luptătorilor străini.

voluntari” și „Legiunea Rusiei libere”. Modul în care a concentrat eforturile tuturor acestor structuri și le-a integrat cu forțele sale regulate, demonstrează omogenitatea de care s-a bucurat armata ucraineană pe tot parcursul anului 2022. Această omogenitate s-a răsfrânt și asupra relaționării conducerii militare cu decidenții politici, chiar dacă au existat unele acuzații de corupție în cadrul Guvernului ucrainean și al Ministerului ucrainean al Apărării.

Nu în același fel a acționat conducerea de la Moscova. A început invazia din Ucraina cu militari în termen, aflați în diferite etape de pregătire și a continuat prin introducerea în operație, gradual și atunci când s-a simțit o nevoie acută, a unor grupări paramilitare²: grupul privat militar Wagner, condus de un apropiat al președintelui rus, Evgheni Prigojin, luptătorii ceceni ai liderului autoritar Ramzan Kadîrov, Gruparea Hispaniola din cadrul batalionului „Vostok”³, dar și circa 16.000 de mercenari străini din Orientul Mijlociu, Libia, Siria și Serbia ce au fost încadrați în unități și formațiuni militare active, fără a se întreprinde demersuri eficiente de omogenizare a forțelor armate angajate în conflict. De asemenea, grupările paramilitare ruse au acționat în anumite zone de conflict, alături sau chiar înlocuind unele unități și formațiuni de forțe armate regulate, ceea ce a dus la o neuniformitate a frontului rus de ofensivă. Și conducerea acțiunilor de luptă din zonele respective a fost încredințată liderilor acestor grupări paramilitare, stârnind nemulțumiri în rândul cadrelor militare active ale armatei ruse.

Dacă situația a impus-o, folosirea unui amestec de militari în termen cu militari profesioniști și mercenari străini a reprezentat doar o soluție ad-hoc, pe termen scurt, pentru a rezolva lipsa acută de resurse umane la un moment dat, dar a indus și o anumită eterogenitate a forțelor armate ruse și, totodată, o ineficiență a sistemului de comandă-control. Cu toate acestea, atunci când acțiunile cinetice sunt predispușe la neconvențional, folosirea grupurilor paramilitare și/sau a luptătorilor străini are un cu totul alt sens. Pentru NATO și Occident, folosirea militarilor în termen în luptă

---

² Conform unei analize a agenției OSINT Molfar, în Federația Rusă există 37 de companii militare private (așa-zise armate private) care sunt strâns legate de Kremlin și care operează în 34 de țări. Dintre acestea, 25 operează pe teritoriul Ucrainei, unele imediat după 2014, iar altele fiind create în urma invaziei din 2022 (Molfar Team 2023).

³ Gruparea „Hispaniola” este controlată și finanțată direct de Partidul „Rusia Unită” al cărui președinte este Vladimir Putin. Până în 2023 gruparea a funcționat ca o „unitate de voluntari ultrași ruși” în cadrul batalionului „Vostok” care a luptat alături de milițiile pro-ruse din regiunea Donețk. În 2023 a devenit o „adevărată armată privată” a partidului liberal de la Kremlin, pe care a trimis-o direct pe frontul ucrainean, având anumite beneficii financiare. Centrele de recrutare Hispaniola funcționează în teritoriile vremelnic ocupate din Ucraina (Lewis 2024).

este considerată a fi inefficientă și neproductivă, iar cea mai bună abordare a conflictelor viitoare rămâne o forță constituită integral din personal profesionist (Colectiv CSSAS 2023, 4).

Un alt motiv destul de important pentru continuarea războiului îl reprezintă faptul că Ucraina a devenit, pe parcursul anului 2022, un poligon de testare a unor categorii de armamente atât rusești, cât și occidentale. Pornind de la rachetele hipersonice rusești și munițiile interzise – precum cele cu dispersie (*cluster ammunition*), cu uraniu sărăcit sau cu fosfor – și continuând cu drone de toate tipurile și sisteme de artilerie și rachete cu bătaie lungă, industriile de apărare ale țărilor participante și implicate în război au folosit această oportunitate pentru a-și spori veniturile și a crește producția. Un exemplu concludent îl reprezintă sistemele avansate rusești de război electronic, care împiedică armata ucraineană să-și folosească cu eficiență capabilitățile de cercetare, comunicații și lovire.

Nu în ultimul rând, putem afirma că anul 2022 nu a putut duce la rezolvarea conflictului din Ucraina și pentru faptul că el s-a acutizat de fapt, efectele lui extinzându-se și mai mult către statele occidentale (mai ales cele europene și euroatlantice). Această extindere și modificare a intereselor terților în război a contribuit la eșecul încercărilor de negociere a unei încetări a focului, acestea menținându-se doar la stadiul unor discuții la nivel de reprezentanți al celor două guverne și al miniștrilor de externe ai statelor beligerante.

2. Situația militară în Ucraina în prima jumătate a anului 2023

Ceea ce diferențiază prima parte a celui de-al doilea an al conflictului o reprezintă trecerea efortului strategic al Rusiei de la operații convenționale la acțiuni hibride. Această schimbare de strategie a Moscovei a fost influențată de stagnarea operațiilor pe întreg frontul ucrainean de la sfârșitul anului 2022, determinată de renunțarea la reluarea operației ofensive terestre din partea armatei ruse și trecerea la consolidarea aliniamentelor cucerite, îndeosebi prin construirea unor fortificații de apărare puternice în Peninsula Crimeea și regiunile Donbass, Zaporojie și Herson. Rusia a renunțat la executarea de acțiuni ofensive terestre și ca urmare a pierderilor umane și materiale suferite în primul an de război, în care declararea mobilizării parțiale din luna septembrie 2022 nu ajută la refacerea marilor unități serios afectate și nici la înlocuirea acestora cu forțe proaspete.

Această schimbare a modului de desfășurare a „operației militare speciale” a adus dispute continue și disensiuni tensionate atât la nivel strategic, cât și tactic. La nivelul conducerii strategice ruse au apărut controverse între liderul Grupului Wagner, Evgheni Prigojin, pe de o parte, și ministrul apărării, Serghei Șoigu, și șeful Statului Major General al Forțelor Armate Ruse, generalul Valeri Gherasimov, de cealaltă parte. La nivel tactic au apărut accidente privind executarea focului fratricid, dar și acuzația de reținere de muniție de la forțele Wagner care luptau în zona Bahmut din Donbass.

Cu toate acestea, s-a considerat că revolta militară nereușită a Grupului Wagner din luna iulie 2023 nu a adus vreun prejudiciu major raportului de forțe de pe frontul din Ucraina, pe termen mediu și lung. Câteva au fost principalele consecințe ale acestei revolte. Prima s-a referit la factorul uman prin stoparea, pe termen scurt, a recrutării de noi luptători, până la clarificarea situației juridice a acestei așa-zise miliții ruse, precum și prin înlocuirea acestor forțe paramilitare cu structuri din rezerva forțelor armate regulate. Astfel, aproximativ 2.400 de luptători ceceni s-au alăturat celor 7.000 deja existenți în Ucraina, crescând importanța politică a liderului cecen Ramzan Kadîrov, ca posibil urmaș al președintelui Vladimir Putin. Acesta a afirmat că mai are pregătiți alți 3.000 de luptători care sunt gata să participe la războiul din Ucraina (Kelly 2023).

Totodată, Grupul Wagner a pierdut și finanțarea oficială din partea Kremlinului, ca urmare a refuzului semnării de către paramilitari a contractelor cu Ministerul rus al Apărării. Nu în ultimul rând, din cauza redislocării a circa 7.000 de luptători ai acestui grup într-o cazarmă situată în Asipovichi, în sud-estul capitalei belaruse Minsk, Polonia a fost forțată să-și întărească paza și apărarea frontierei cu Belarusul cu 10.000 de militari (4.000 întăresc Garda de Frontieră și 6.000 în rezervă) și să ceară ajutor NATO pentru supraveghere aeriană (Gera 2023). Mai mult, Varșovia a acuzat Minskul și Moscova de orchestrarea unui nou val de migranți ilegali care să destabilizeze regiunea – până în luna august 2023, circa 19.000 de persoane au încercat să treacă ilegal în Polonia, față de 16.000 anul trecut (Belam și Banfield-Nwachi 2023).

De la începutul anului 2023, circa 185.000 de noi recruți au fost înrolați în armata rusă. Totodată, s-a mărit vârsta de încorporare la 30 de ani și de menținere în serviciul militar la 5 ani, iar anumitor grupuri de voluntari din Trupele de autoapărare teritorială de la graniță li s-au dat arme (7 B. x 3.000 de luptători în regiunea Belgorod). Cu aceste noi

măsurii, Kremlinul a creat noi mari unități operativ-strategice pe care le-a mutat pe frontul din Ucraina (A. 25 AÎ în august 2023 și C. 3 A în vara anului 2022), care să asigure adâncimea apărării teritoriilor ocupate. Dar fără o mobilizare reală, Moscova nu va reuși să facă față și apărării contra „Occidentului comun”, pe termen lung, și să reînceapă acțiuni ofensive generalizate pe toată lungimea frontului.

Toate acțiunile hibride începute în anul 2022 și amplificate în prima parte a anului 2023, susținute puternic de măsurile de descurajare nucleară în creștere, au avut ca scop reducerea sprijinului occidental pentru Ucraina și slăbirea coeziunii Alianței Nord-Atlantice și a UE. Moscova a încercat în repetate rânduri să rupă legătura transatlantică dintre SUA și aliații săi europeni, crezând că fără sprijin și coordonare de la Washington, Europa va înceta să ofere sprijin economic și militar Kievului și va slăbi sancțiunile impuse Rusiei.

Conform unui studiu independent realizat pentru UE, denumit „Aplicarea politicilor de management al riscurilor împotriva campaniei rusești de dezinformare”, platformele de social media, inclusiv TikTok și X, nu au reușit să abordeze eficient dezinformarea rusă online în primul an al invaziei Ucrainei. Pe lângă cele două rețele, raportul final al studiului s-a concentrat pe riscurile generate de dezinformarea pro-Kremlin pe Facebook, Instagram, YouTube și Telegram (The Al Jazeera Team 2023). Mai mult, acțiunea și influența conturilor pe social media susținute de Kremlin a crescut în prima jumătate a anului 2023, determinate în special de diminuarea standardelor de siguranță ale Twitter/X.

Pe plan diplomatic, Kremlinul a încurajat organizarea unor acte islamofobe de către simpatizanți locali ai kurzilor (PKK), precum arderea unor exemplare de Coran în Stockholm și Malmö, în septembrie 2020, ianuarie și iunie 2023. Acțiunile antiislamiste au declanșat blocarea accedării Suediei în Alianța Nord-Atlantică de către Turcia și oprobiul comunității musulmane internaționale asupra Guvernului suedez (Cristescu 2023). Acțiuni hibride indirecte îndreptate împotriva NATO și a noilor state candidate a atras simpatia musulmanilor față de Moscova.

Pe plan european, Kremlinul a reușit să adâncească tensiunile din cadrul UE, în primul rând, prin luările de poziție negative ale liderului maghiar Viktor Orbán și, mai recent, ale celui slovac Robert Fico, împotriva sprijinului militar acordat Ucrainei. Reamintim și fricțiunile dintre liderii austrieci și olandezi, pe de o parte, și cei români și bulgari, de cealaltă parte, privind accederea în spațiul Schengen. Acestora li se adaugă opoziția fermierilor polonezi, cehi, slovaci, români și bulgari

privind tranzitarea statelor respective de către tirurile încărcate cu grâne ucrainene și prioritățile de încărcare a acestora din porturile naționale.

În domeniul apărării, conducerea rusă a reluat legăturile militare cu Cuba, prin vizita efectuată de nava-școală Perekop și participarea luptătorilor cubanezi în Ucraina. De asemenea, diplomația militară de la Moscova a reușit să inițieze construirea unei noi baze navale rusești permanente la Marea Neagră, în auto-proclamată regiune Abhazia.

În același timp, pentru Kiev primele luni ale anului 2023 au fost folosite pentru a pregăti reluarea mult așteptatei contraofensive care să ducă la recucerirea întregului teritoriu vremelnic ocupat de forțele ruse, prin constituirea de forțe suplimentare și înarmarea acestora cu echipament occidental modern. Mai mult, pentru a destabiliza opinia publică rusească și a slăbi moralul trupelor ruse, forțele ucrainene și-au intensificat atacurile cu drone asupra capitalei Moscovei și sabotajele în teritoriile Rusiei de Est, efectuate prin intermediul celor două grupuri militare ruse care luptă de partea ucrainenilor – „Legiunea Rusiei Libere” și „Corpul de Voluntari Ruși”.

Acțiunile de sabotaj și lovire în adâncime desfășurate de forțele de partizani și cele pentru operații speciale ucrainene, amplificate de atacurile interne ale unor grupărilor rusești de voluntari pro-ucrainene în zonele de graniță ale Federației Ruse, au dus nu numai la amânarea alegerilor locale în teritoriile ucrainene vremelnic ocupate de ruși, prevăzute a se desfășura în luna septembrie 2023, dar și la suspendarea unor activități aeriene în zona Moscovei (de exemplu, compania aeriană turkmenă și-a redirecționat zborurile către orașul Kazan, situat la 700 km est de capitala rusă). În contrapartidă, Duma rusă a votat, în luna iulie 2023, o lege prin care a autorizat dotarea Gărzii Naționale (*Rosgvardia*), înființată în 2016, cu arme grele, inclusiv tancuri, pentru a respinge atacurile și sabotajele grupărilor ruse pro-ucrainene în apropierea orașelor rusești de frontieră (Cistelican 2023).

Pentru a contrabalansa prezența femeilor-militari în armata ucraineană, care reprezintă circa 9% din totalul forțelor armate mobilizate ale Ucrainei (în jur de 50.000, din care 5.000 sunt pe linia frontului), rusoaicele s-au pregătit și ele de război, înființând la sfârșitul anului 2022 „Garda Femeilor din Ural”, care să poată fi folosită în război dacă situația pierderilor o va cere. În prezent, femeile-militar din armata rusă reprezintă doar 5% din întregul personal (Gaidău 2023). În plus, Kremlinul a introdus în curriculumul școlar din 2023 formarea de aptitudini militare

la elevi și cunoașterea istoriei militare ruse, incluzând o nouă perspectivă despre abordarea asupra Ucrainei.

În prima parte a anului 2023, armata rusă și-a îmbunătățit aliniamentele atinse la finele anului 2022 prin atacuri cu obiectiv limitat, în special în regiunea Donbass, unde efortul principal l-a constituit cucerirea și menținerea orașului Bahmut, care a fost scena unor acțiuni de luptă crâncene și de lungă durată. Totodată, s-au desfășurat și unele acțiuni ofensive înșelătoare în regiunea Harkov, cu scopul de a redisloca forțe ucrainene din sud și centru și a slăbi/întârzia reluarea contraofensivei Kievului spre est și sud-est.

3. Lansarea unei noi contraofensive ucrainene și situația politico-militară în a doua jumătate a anului 2023

Mult așteptata reluare a contraofensivei armatei ucrainene în primăvara anului trecut a fost amânată până în luna iunie 2023, devenind astfel o contraofensivă „de vară”. Cauzele care au condus la această întârziere sunt multiple, cea mai importantă constând în sosirea, cu întârziere pe teritoriul ucrainean, a tehnicii de luptă occidentale ofensive, precum tancurile americane A1M1 Abrams, cele britanice Challenger 2 și germane Leopard 1 și 2, dar și a mașinilor de luptă și a artileriei cu bătaie lungă.

Consecințele acestei întârzieri au constat în realizarea de către armata rusă a unor zone de apărare puternic fortificate în teritoriile vremelnic ocupate, regruparea și înlocuirea unor mari unități de la contact, crearea de rezerve pentru riposte ofensive care, alături de aviația de asalt, a împiedicat forțele terestre ucrainene să avanseze în ritmul scontat și le-a produs mari pierderi umane și materiale.

Kievul a pregătit o forță ofensivă impresionantă, constând în aproximativ 60.000 de militari organizați în 12 brigăzi nou-formate, dintre care 9 au fost echipate cu tehnică de luptă occidentală (tancuri Challenger 2 și Leopard 2, vehicule blindate Marder, Stryker și Cougar, precum și sisteme moderne de artilerie), iar echipajele lor au fost instruite de către aliați (Harding 2023). Reluarea contraofensivei ucrainene la începutul lunii iunie 2023 a avut loc pe două direcții – EST, în regiunile Donbass și Zaporojie și SUD-EST, în regiunea Herson. Dacă obiectivul strategic a rămas recucerirea tuturor teritoriilor vremelnic ocupate de armata rusă, obiectivele operative ale acestei noi contraofensive au constat în ruperea structurii de forțe rusă între Donbass și peninsula Crimeea și cucerirea malului stâng al fluviului Nipru în regiunile Zaporojie și Herson.

Inițial, efortul principal a fost îndreptat asupra zonei Novodonețk - Bahmut, cu scopul de a sparge fortificațiile ruse și a înainta către capitalele de provincie, Lugansk și Donețk. Dar zona de apărare a rușilor a fost puternic fortificată, în stilul tranșeelor din Primul Război Mondial – trei linii de apărare fortificate, la distanță de 10-15 km una de alta, conținând șanțuri antitanc (late de 5 m și adânci de 3 m), așa-numiții ‘dinți de dragon’ (blocuri piramidale de beton pentru încetinirea deplasării mijloacelor blindate), precum și raioane de mine atât terestre, cât și plutitoare pe fluvial Nipru (Harding 2023).

Acțiunile ofensive „în ritm de melc” ale beligeranților sunt detaliate în figura nr. 1.

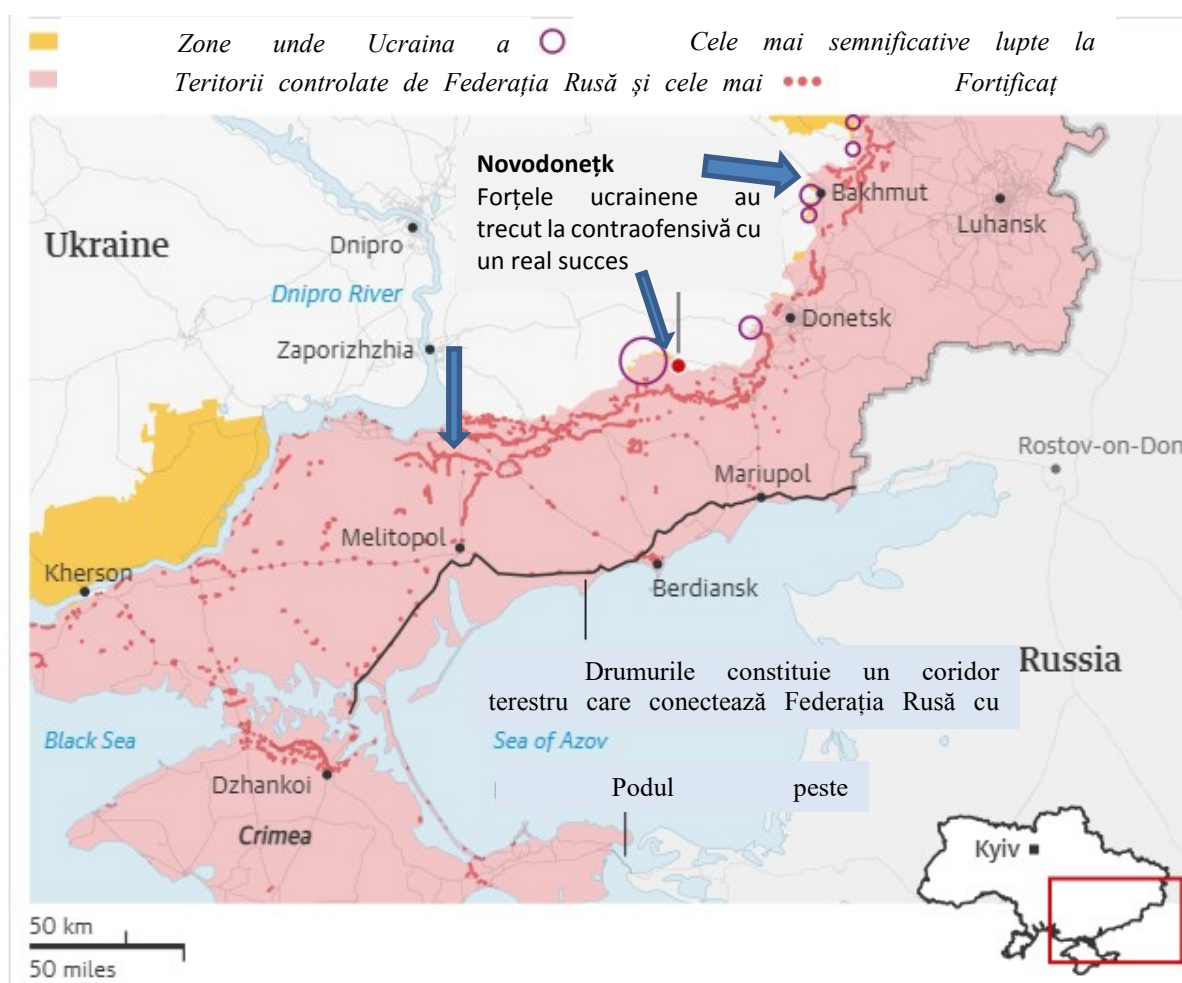

Figura nr. 1: Direcțiile de contraofensivă ale armatei ucrainene (Harding 2023)

Mai mulți experți militari occidentali consideră că dotarea ultramodernă a armatei ucrainene și instruirea unei mari părți a militarilor săi după standarde occidentale nu au avut totuși efectul scontat în însușirea și aplicarea unor tactici de luptă de arme întrunite și nici desfășurarea unor acțiuni contraofensive de tip *joint* în care artileria,

blindatele și aviația să fie coordonate astfel încât să spargă rapid fortificațiile inamicului. Mai mult, „trupele ucrainene s-au blocat în câmpurile dense de mine rusești, sub focul constant al artileriei și elicopterelor” (Echipa Biziday 2023).

Ritmul redus de înaintare și pierderile mari în personal și tehnică militară i-au forțat pe comandanții ucraineni să-și schimbe tactica de luptă, revenind la modelul de luptă din 2022, prin lansarea de atacuri la scară mică pentru a trece prin liniile rusești și bombardarea cu rachete tactice cu rază lungă de acțiune pentru epuizarea forțelor ruse din adâncime. Astfel, speranțele NATO într-un progres rapid nu s-au concretizat, punând chiar sub semnul întrebării calitatea pregătirii pe care ucrainenii au primit-o și zecile de mii de euro cheltuiți cu armele ultramoderne asigurate Kievului, care nu au reușit să transforme armata ucraineană într-o forță de luptă la standarde aliate (Echipa Biziday 2023).

Sosirea sezonului noroios (*rasputiska*) a pus capăt contraofensivei ucrainene, considerată de experții militari occidentali „un adevărat eșec”, și a scos în evidență o lecție de mult uitată – tancul, fie el ultramodern ca producție, antrenament și tactică, nu mai este o armă decisivă. El a fost surclasat de elicopterele de luptă și de către avioanele de atac. Iar ucrainenii duc lipsă de ambele. Chiar dacă politicienii celor două părți beligerante au anunțat, cu „surle și trâmbițe”, că nu vor opri acțiunile ofensive pe timpul iernii, realitatea este însă una diferită – „oprirea ofensivei peste iarnă rămâne un fapt. Și este, de asemenea, destul de clar că, dacă nimic nu se schimbă, anul viitor va fi foarte asemănător cu anul acesta: un război de uzură” (Page 2023).

După începerea contraofensivei ucrainene, a existat o creștere a ieșirilor-avion ale aviației ruse, în special peste sudul Ucrainei, deoarece Forțele Aerospațiale Ruse au încercat să sprijine trupele terestre cu lovituri aeriene. O parte din aceste lovituri au fost îndreptate împotriva porturilor și facilităților de depozitare cereale din regiunea Odessa, pentru „...a împiedica Ucraina să mai facă parte dintr-un viitor acord de transport al grânelor și, mai ales, să o scoată de pe piața globală de export a cerealelor” (Hatuqa, Mohamed și Marsi 2023).

Totodată, s-a constatat că state din Europa Centrală, precum Polonia și Republica Cehă, prin companiile lor din industria de apărare, luptă acum să înlocuiască companiile rusești în Africa, negociind noi acorduri pentru a vinde arme, echipamente militare și servicii conexe către țări din Africa de Nord și cea Subsahariană (Echipa Digi 24 2023).

Anul 2024 a debutat cu lupte terestre sporadice în estul Ucrainei pentru îmbunătățirea pozițiilor cucerite sau menținute pe parcursul anului 2023, îndeosebi în regiunea Donețk. Situația dispunerii forțelor beligeranților este prezentată în figura nr. 2.

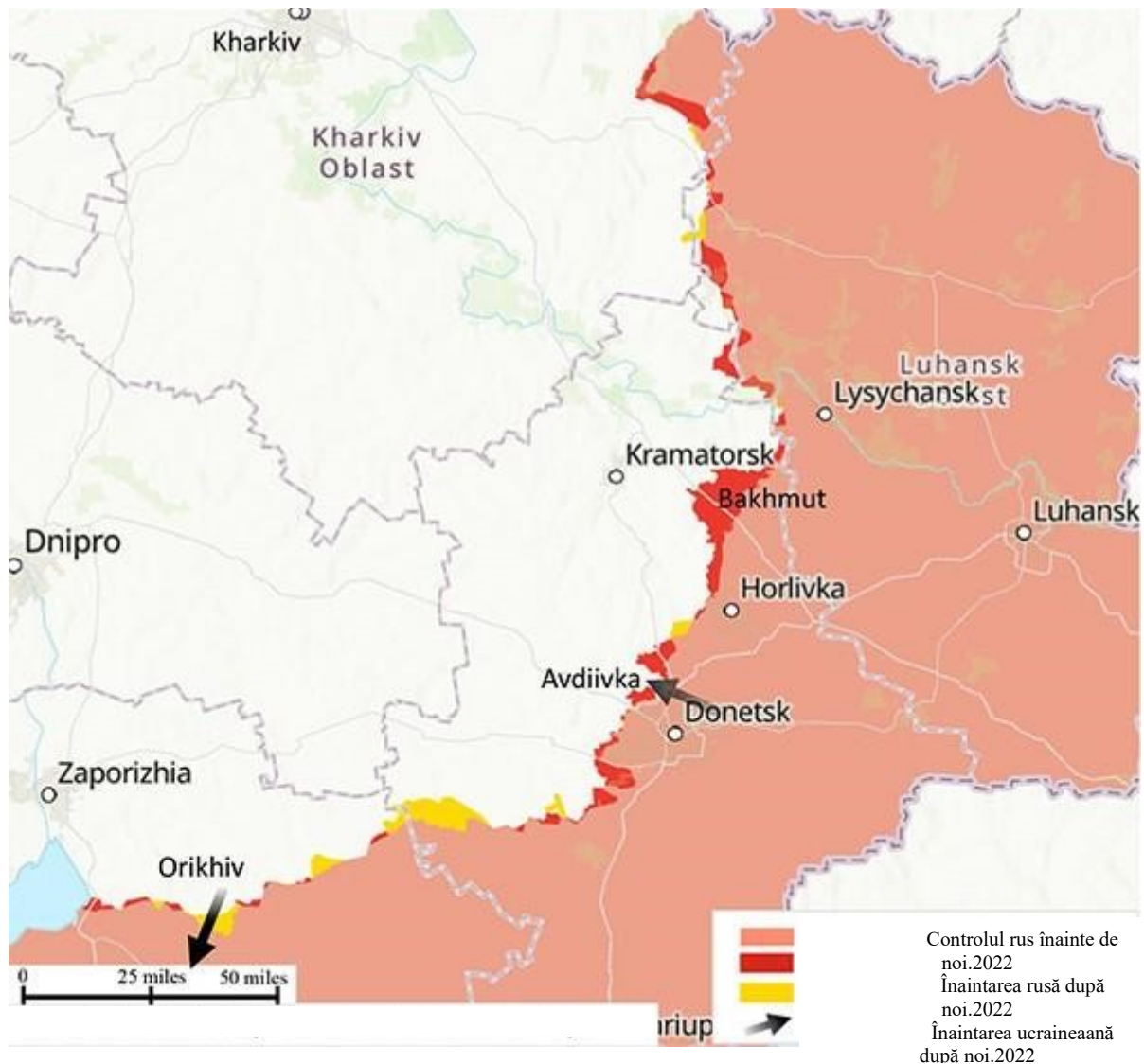

Figura nr. 2: Situația dispunerii forțelor beligerante la începutul anului 2024 (Davidson 2024)

De mai mare amploare au fost atacurile aeriene, îndeosebi cu drone și rachete balistice, desfășurate de ambele tabere. Astfel, aviația rusă a desfășurat, în preajma Anului Nou și la începutul acestui an, cele mai ample lovituri aeriene de la începutul războiului, îndreptate împotriva marilor orașe Kiev și Harkov, lovind cu rachete hipersonice infrastructura critică industrială, dar și facilități militare – Kh-47M2 Kinzhal („pumnal” în limba rusă) lansate de pe avioane MiG-31K, rachete balistice Iskander-M/S-300/S-400 și de croazieră Kalibr lansate de pe mare, rachete de croazieră Kh-101/Kh-555/Kh-5 lansate de pe bombardiere Tu-95MS, drone iraniene Shahed-136/131 și, pentru prima

oară, rachete nord-coreene. Ferocitatea acestor atacuri aeriene masive l-a determinat pe președintele ucrainean, Volodimir Zelenski, să considere statul rus drept un „stat terorist” (Ellyatt 2024). În același timp, forțele ucrainene au atacat aerian orașele Belgorod și Sevastopol cu drone, rachete și artilerie, provocând victime în rândul populației civile și daune materiale.

În discursurile lui de sfârșit de an 2023, președintele Zelenski a precizat că „noi, ucrainenii, știm mai bine decât oricine altcineva că un mâine mai bun nu vine de la sine, pentru că ne apărăm fiecare mâine cu mâinile noastre. Nu doar un Revelion, ci și pe tot parcursul anului, un miracol este în voi toți: hotărâre, responsabilitate, grijă și eficiență” (RFE/RL Ukrainian Service 2023). La rândul său, președintele Putin, în discursul său anual difuzat la televiziunea de stat, le-a cerut rușilor să nu privească înapoi, ci „înainte și să creeze viitorul” (RFE/RL Ukrainian Service 2023).

Din punct de vedere politic, pentru cei doi președinți, viitorul, mai ales cel apropiat, este foarte provocator pentru că sunt programate să aibă loc alegeri prezidențiale în anul 2024, unde ambii președinți candidează pentru un nou mandat. Pentru a-și întări poziția de lider politic și militar, Putin a semnat, la începutul acestui an, un decret prin care acordă cu ușurință cetățenia rusă străinilor care vin să se înroleze în armata rusă pentru cel puțin un an de zile, familiilor acestora și cetățenilor ucraineni care locuiesc în regiunile vremelnice ocupate de Moscova (Echipa Настоящее Время 2024). Mai mult, la îndemnul său, Consiliul Federal rus a devansat data alegerilor prezidențiale pentru 17 martie 2024, apropiindu-l și mai mult pe Putin de câștigarea celui de-al cincilea mandat (Litvinova 2023). Asta după ce președintele rus afirmase că s-ar putea amâna aceste alegeri ca urmare a atacurilor aeriene ale Kievului asupra Moscovei și altor orașe rusești. În același timp, Zelenski a precizat, în luna noiembrie 2023, că un efect al declarării legii marțiale la începutul invaziei ruse în Ucraina îl reprezintă și interzicerea desfășurării de alegeri la toate nivelurile, inclusiv pentru președinție⁴. Ca urmare, alegerile prezidențiale din Ucraina, prevăzute a se desfășura în luna martie 2024,

---

⁴ Legea marțială ucraineană interzice organizarea și desfășurarea alegerilor la toate nivelurile din următoarele considerente: redisolocarea internă și migrarea a milioane de votanți, ceea ce face ca registrul votanților să nu mai corespundă realității din teren, imposibilitatea garantării securității cetățenilor pe timpul votului, imposibilitatea asigurării dreptului la vot pentru militari, lipsa fondurilor, distrugerea totală a unor localități și a infrastructurii de conducere locală (Abdurasulov 2023).

sunt sub semnul întrebării, chiar dacă anumiți oameni politici americani și ucraineni fac presiuni ca acestea să aibă loc la data stabilită. Probabil că se vor organiza în perioada postconflict, odată cu activitățile de reconstrucție a statului ucrainean.

Izbucnirea războiului Israel – Hamas la data de 7 octombrie 2023 a avut nu doar consecințe nefaste pentru Orientul Mijlociu, ci a influențat negativ și operațiile militare din Ucraina. În primul rând, SUA și-au focalizat atenția către Asia și au desfășurat o importantă forță militară în estul Mării Mediterane, pentru a sprijini Israelul, și a lovit aerian Yemenul, pentru a împiedica intrarea în război a Iranului și a organizațiilor teroriste Hezbollah din Liban și Huthi din Yemen, ceea ce a coincis cu descreșterea sprijinului militar și financiar acordat Kievului. Mai mult, la sfârșitul lunii septembrie 2023, Congresul american a anunțat adoptarea unei măsuri temporare de finanțare guvernamentală care elimina asistența pentru Ucraina, fapt ce a creat o ruptură a declarațiilor între politicieni (în special, republicani), pe de o parte, și Casa Albă și Pentagon, de cealaltă parte. Iar incertitudinea continuării sprijinului financiar și militar acordat Kievului este din ce în ce mai mare la începutul anului 2024 (Baldor 2023).

În altă ordine de idei, desfășurarea a sute de proteste pro-Palestina și câtorva atacuri teroriste în majoritatea statelor europene și arabe (susținătoare a politicii americane de de-escaladare a tensiunilor în regiune) au reaprins teama europenilor de atentate teroriste și valuri de migrație ilegală și au crescut disensiunile din sânul UE, diminuând, totodată, suportul material acordat Ucrainei. La finele anului 2023, Finlanda a închis patru puncte de frontieră cu Federația Rusă pentru a opri fluxul de migranți despre care a afirmat că a fost instigat de către Moscova (Andreșescu 2023). Iar Suedia a trecut la pregătirea populației pentru un posibil ‘război cu Federația Rusă’.

Și NATO pare atinsă de flagelul disensiunilor ca urmare a retoricii agresive a președintelui turc, Recep Tayyip Erdogan, privind amestecul american în acest conflict și a modului în care armata israeliană a provocat serioase pagube și pierderi colaterale în rândul civililor palestinieni, pe care le-a calificat drept „genocid”.

Ministrul rus al apărării, generalul Sergei Șoigu, consideră că, la începutul anului 2024, armata rusă „își menține inițiativa strategică pe

întreaga linie de la contact” (Ellyatt 2024), având astfel posibilitatea să-și realizeze obiectivele propuse pentru acest an: menținerea capacității combative a triadei nucleare la cel mai înalt nivel; creșterea productivității industriei de apărare, îndeosebi în producția de drone; operaționalizarea celor mai moderne sisteme de luptă, incluzând aici pe cele bazate pe inteligența artificială și noi principii fizice (așa-numitele „arme ale apocalipsei” – rachetele Yars ICBM și Satan 2 și torpila cu propulsie nucleară Poseidon); creșterea capabilităților din cadrul „constelației satelitare” – rețele de sateliți amplasați strategic.

4. Obiectivele atinse de cele două părți beligerante în anul 2023

Nici la finele anului 2023 nu putem afirma că vreunul dintre beligeranți și-a îndeplinit în totalitate obiectivele politice propuse. Totuși, după ce și-a adaptat obiectivele sale la specificul situației geopolitice, Moscova pare cea mai apropiată de realizarea acestora, îndeosebi prin desfășurarea alegerilor locale în teritoriile vremelnice ocupate, dar și prin întârzierea sprijinului logistic și financiar acordat Kievului de către Occident.

Din punct de vedere politic, Kremlinul a reușit să întărească parteneriatele strategice cu China, Coreea de Nord, Iranul și, chiar, India, reușind să-și crească economia, îndeosebi ca urmare a politicii sale energetice active. La nivel militar, a obținut sprijinul nesperat din partea Coreii de Nord cu sisteme de arme și muniții și al Iranului în domeniul rachetelor, dronelor și munițiilor de artilerie.

Ucraina era, la finele anului 2023, într-o situație geostrategică ingrată, prin faptul că a fost nevoită să oprească contraofensiva lansată în vară atât ca urmare a sosirii iernii, cât și a întârzierii aprovizionărilor cu armament și muniții de la NATO și UE. În plus, neasigurarea de către aliați a avioanelor de luptă F-16, amânată pentru al doilea trimestru al anului 2024⁵, fapt ce a lăsat contraofensiva ucraineană fără sprijin aerian. Și asta în pofida anunțului făcut de oficialitățile rusești care au amenințat că vor trata asigurarea de avioane F-16 pentru Ucraina de către Occident

---

⁵ Conform agenției americane AFP, Danemarca a promis să transfere avioane de luptă F-16 către Ucraina în al doilea trimestru al anului 2024, după definitivarea pregătirii piloților ucraineni și obținerea acordului oficial din partea guvernului american. În prezent, Aviația daneză este în plin proces de modernizare a flotei sale de atac, prin achiziționarea de avioane F-35 (AFP Team 2024).

ca pe o amenințare „nucleară”, pentru că pot transporta arme nucleare tactice (Redacție Antena 3 CNN 2023).

Pe parcursul a 11 luni de luptă, armata ucraineană a reușit să recucerească doar 1.300 km², ceea ce reprezintă 0,20% din teritoriul său (Daalder 2023). Situația controlului teritoriilor ucrainene la începutul anului 2024 este prezentată în figura nr. 3.

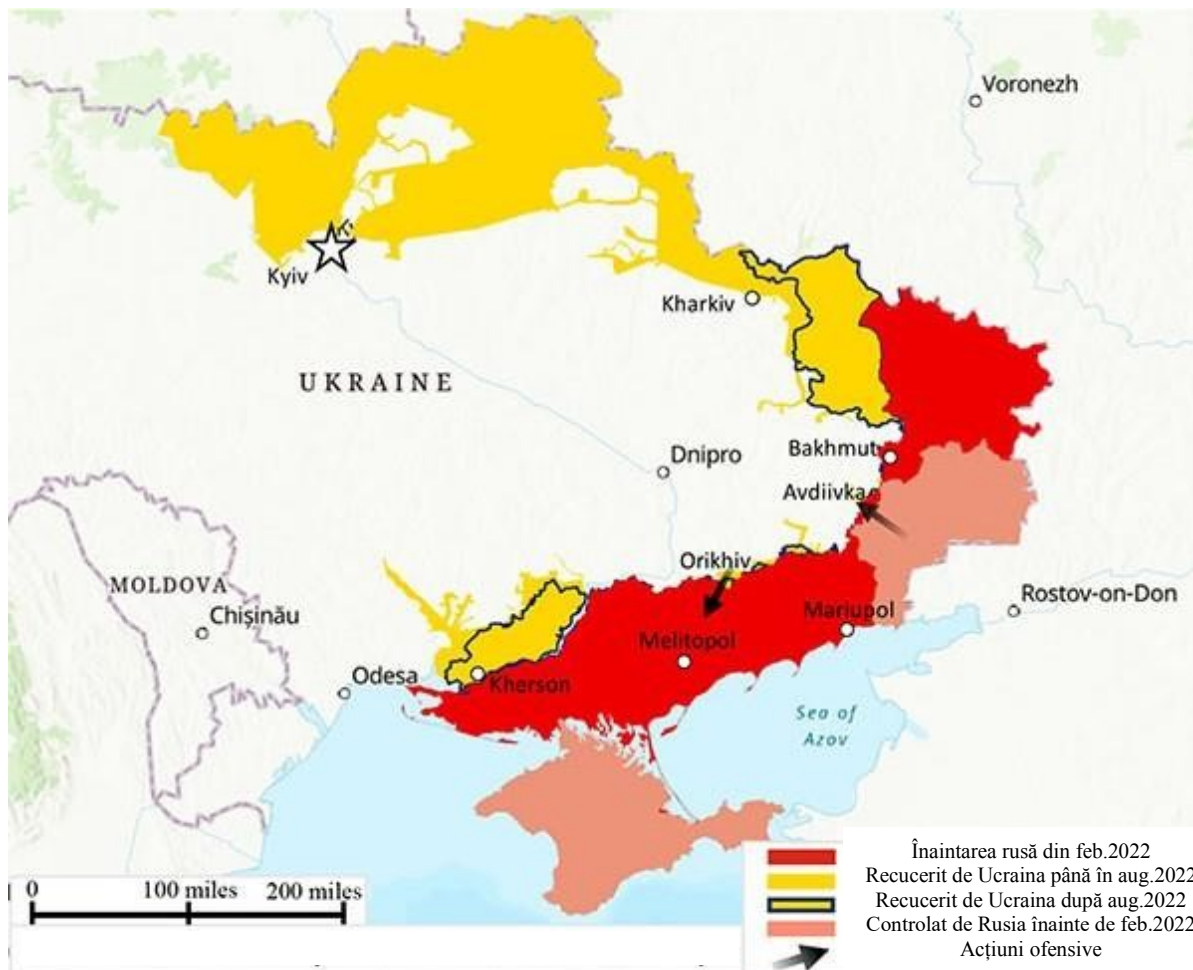

Figura nr. 3: Situația teritoriilor controlate de beligeranți la începutul anului 2024 (Davidson 2024)

În domeniul naval, Ucraina a reușit, pe parcursul anului 2023, să spargă blocada navală rusă din principalele sale porturi și a produs pierderi importante forțelor navale ruse, obligând o parte din Flota rusă a Mării Negre, staționată în portul Sevastopol, să se re poziționeze în alte porturi și Kremlinul să negocieze cu autoritățile autoproclematei republici Abhazia construirea, în 2024, a unui nou port maritim în districtul Ochamchira (Chiappa 2023).

Ca urmare, situația militară la finele anului trecut și începutul anului 2024 poate fi caracterizată drept o stagnare în acțiunile ofensive ale celor

doi beligeranți și un blocaj politic privind posibile negocieri de pace. Se preconizează că acest război va continua la fel și în anul 2024. Pentru a ajuta Kievul să ajungă într-o poziție geopolitică avantajoasă, Occidentul ar trebui să-și schimbe abordarea către securizarea viitorului european și euroatlantic al Ucrainei și să abandoneze ideea recuceririi teritoriilor pierdute în primul an de război.

În viitorul apropiat, armata ucraineană așteaptă să primească primul său lot de bombe de mici dimensiuni lansate de la sol (GLSDB), care reprezintă o nouă armă de precizie cu rază lungă de acțiune dezvoltată de firmele Boeing și Saab⁶. În plus, Kievul dorește să mobilizeze alți 450.000-500.000 de rezerviști, modificând legea privind mobilizarea prin scăderea vârstei minime de încorporare de la 27 la 25 de ani și prin includerea persoanelor condamnate și a celor plecate în străinătate (Murray 2024).

În același timp, pe plan militar, specialiștii aliați în strategie și apărare îndeamnă conducerea armatei ucrainene să adopte, în acest an, tactica „apărării active”⁷, concomitent cu pregătirea pentru reluarea contraofensivei în anul 2025. Această nouă strategie nu ar împiedica armata ucraineană să desfășoare unele acțiuni ofensive cu obiectiv limitat, cu efortul principal către peninsula Crimeea, pentru a distruge logistica și capacitățile militare ruse din zonă. Se preconizează că aceste acțiuni

---

⁶ Conform revistei Politico, noua bombă GLSDB poate parcurge aproximativ 145 km și va oferi Ucrainei „o capacitate de lovire mai profundă în interiorul teritoriului rusesc pe care nu a avut-o” pentru a suplimenta rachetele sale tactice terestre ATACMS de 300 km asigurate de SUA la începutul anului 2023 (Murray 2024).

⁷ Conform unei analize a Organizației Consiliului Atlantic, strategia militară propusă Ucrainei în anul 2024 privind ‘apărarea activă’ (a nu se confunda cu conceptul cu aceeași denumire, descris de generalul Gherasimov în 2020 și aplicat la începutul invaziei ruse în Ucraina) ar cuprinde: menținerea actualei linii a frontului și asigurarea controlului teritorial în cei aproximativ 82% din teritoriul rămas sub guvernarea Kievului pentru a se regrupa și reînarma în vederea posibilei exploatare a condițiilor avantajoase ce ar putea apărea în 2025; o astfel de postură defensivă ar obliga armata rusă să treacă la ofensivă sub presiunea conducerii politice de a învinge, ceea ce îi poate provoca pierderi mari în personal și tehnică de luptă, plus consumuri mult mai mari de muniții; continuarea degradării voinței Kremlinului de a continua războiul prin creșterea campaniei de lovituri aeriene asupra țintelor de pe teritoriile vremelnic ocupate și din interiorul Federației Ruse (concentrări de trupe, baze militare, depozite de muniții, huburi logistice și facilități ale industriei de apărare). Odată desfășurată cu succes, această apărare activă ar putea crea condițiile propice pentru reluarea contraofensivei în 2025. Bineînțeles că succesul acestei noi strategii implică reluarea/continuarea sprijinului internațional asigurat Kievului la nivelul anului trecut (muniții, sisteme de război electronic, drone de luptă, capacități adiționale de apărare antiaeriană și rachete cu bătaie mare), plus asigurarea mult așteptatelor avioane moderne de luptă F-16 și sporirea programelor de pregătire a militarilor ucraineni la nivel aliat (Bielieskov 2024).

ofensive ar asigura libertatea de navigație pentru navele comerciale în Marea Neagră și ar îngreuna/întârzia eforturile Kremlinului de a aproviziona logistic forțele sale din sud, devenind astfel puncte vulnerabile de-a lungul liniei frontului terestru.

Această concluzie a reieșit din unele lecții desprinse pe parcursul celor doi ani de luptă. Una dintre acestea a arătat că operațiile defensive au dominat spațiul operațional în fața celor ofensive de ambele părți ale participanților. O altă lecție a demonstrat importanța echilibrării obiectivelor politice cu capacitățile militare la dispoziție, fapt determinat de pierderile mari suferite de ambele tabere atunci când au trecut la ofensivă cu forțe insuficiente. Același lucru a fost evidențiat și de dorința Occidentului de a-și mări producția de sisteme de arme și muniții pentru a sprijini masiv Kievul, dar care s-a împiedicat de întârzieri mari în aplicarea programelor de aprovizionare și de tensiunile apărute pe plan intern atât în cadrul instituțional al SUA, cât și în cadrul decizional al UE.

5. Schimbări majore în situația geopolitică europeană pe parcursul anului 2023 și evoluția acestora în viitorul apropiat

Odată cu izbucnirea războiului Israel – Hamas în Orientul Mijlociu, putem afirma că principala amenințare la adresa securității europene și mondiale în anul 2024 o reprezintă violența militară, ca urmare a eșuării lamentabile a mecanismelor internaționale existente de prevenire și asigurare a păcii. Cu toții am văzut că rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU au fost anulate de voturile celor implicați direct în provocarea tensiunilor regionale sau interesați în menținerea unor situații conflictuale. Mai mult, așa-zisele acțiuni de descurajare întreprinse la nivelul NATO, UE sau a statelor membre nu au avut efectele scontate asupra Federației Ruse, Hamas sau Houthi.

Acesta este și cazul coaliției navale multinaționale condusă de SUA⁸, stabilită la sfârșitul anului 2023 pentru a asigura libertatea traficului comercial în Marea Roșie împotriva atacurilor pirateresti întreprinse de mișcarea Houthi din Yemen, considerată a fi sponsorizată de Iran. Operația navală „Prosperity Guardian” cuprinde 22 de state și este

---

⁸ În zona Marea Roșie - Strâmtoarea Hormuz - vestul Oceanului Indian acționează deja nave din cadrul Operației navale a UE „Atalanta” (EUNAVFOR în Cornul Africii și vestul Oceanului Indian) și ale Operației navale a UE „Agenor” (Strâmtoarea Hormuz), precum și Forțele maritime multinaționale conduse de SUA (Flota a 5-a a Marinei americane și nave a 40 de state membre cu baza în Bahrain). În plus, Franța și Italia au anunțat că au nave de război în zonă care asigură libertatea de navigație pentru vasele comerciale proprii (The Reuters Team 2023).

condusă de Comandamentul Forțelor Maritime Multinaționale de la Bahrain (The Reuters Team 2023). Această prezență navală în apropierea apelor teritoriale iraniene a creat tensiuni la Teheran, care a amenințat că poate și va lovi „inamicul” atât la distanță, cât și în apropiere, fără a preciza cine este acesta.

Astfel, ordinea mondială actuală bazată pe reguli proclamată de președintele american, Joe Biden, a devenit mai mult un slogan decât un fapt în sine (Ignatius 2024). Această recunoaștere a ineficienței „Pax Americana”, precum și perspectiva izbucnirii a noi conflicte similare, dacă nu mai periculoase, precum cel dintre SUA și China asupra statutului Taiwanului sau a unei noi coaliții de voință împotriva Iranului pentru a descuraja intenția acestuia privind programul nuclear, ridică cea mai importantă întrebare de securitate în 2024 și viitorul apropiat – *Cum să realizezi un nou mecanism funcțional la nivel internațional care să împiedice în mod real răspândirea războiului?*

Găsirea unui răspuns la această întrebare devine tot mai importantă, mai ales după ce Secretarul General al ONU, Antonio Guterres, a afirmat recent că omenirea se îndreaptă spre haos, ca urmare a disensiunilor „fără precedent” din Consiliul de Securitate, unde nu se reușește gestionarea și oprirea conflictelor actuale. „Unele guverne ignoră și subminează înseși principiile multilateralismului, fără a da socoteală. Consiliul de Securitate, principalul instrument al păcii mondiale, este în impas din cauza faliilor geopolitice” (Bancăș 2024). Iar mecanismele necesare gestionării relațiilor internaționale între marile puteri, precum cele din timpul Războiului Rece, lipsesc din actuala lume multipolară. Și asta în condițiile în care necesitățile umanitare mondiale au ajuns la un nivel record, iar finanțarea nu pare să țină pasul cu acoperirea lor (Bancăș 2024).

Nu trebuie uitată nici atenționarea transmisă statelor aliante europene de către candidatul la președinția americană din acest an și fost președinte al SUA, Donald Trump, cu privire la creșterea bugetului apărării la 2% din PIB sau armata americană „îi va lăsa baltă” în cazul unei invazii a forțelor rusești. Acest scenariu, amplificat de intenția Kremlinului de a-și demonstra superioritatea față de Occident, poate duce ușor la remodelarea mediului european actual de securitate. Pe termen mediu, Rusia ar putea îngheța conflictul din Ucraina conform intereselor sale strategice, folosind în acest scop intimidarea nucleară declarată, dar și războiul informațional acoperit.

O primă idee ar consta în *găsirea acelor modalități eficiente de prevenire a izbucnirii unui viitor război*. Așa cum afirma președintele

american Dwight D. Eisenhower, în 1956, „singura modalitate de a câștiga următorul război este să-l previi” (Ignatius 2024). Un model cât de cât eficient îl reprezintă așa-numita „umbrela nucleară” creată de SUA cu participarea tuturor statelor deținătoare de astfel de arme și pentru care un război nuclear nu ar trebui niciodată declanșat, pentru că niciodată nu va putea fi câștigat. Dar și această modalitate se pare că a reprezentat și continuă să reprezinte un factor care poate favoriza izbucnirea unor conflicte convenționale limitate. Așa cum președintele Putin menționa, în 2015, la o ședință a Consiliului de Securitate al ONU: „În loc să aducă reforme, o ingerință străină agresivă a dus la o distrugere nemaipomenită a instituțiilor naționale și a stilului de viață însuși. În loc de triumful democrației și progresului, am primit violență, sărăcie și dezastru social” (Ignatius 2024).

Deoarece marile puteri au fost și continuă să fie dispuse să intervină pentru a-și ajuta prietenii și valorile, s-a creat un fel de hazard moral pentru țările mai mici sau mai slabe. Astfel, acestea au declanșat războaie la care au așteptat să intervină marile puteri pentru a le finaliza și câștiga.

O altă idee ar consta în *realizarea unei descurajări eficiente și menținerea păcii dintre puterile regionale*. Dar chiar și aici, tehnologia avansată poate interveni prin neutralizarea îndoielii și a rațiunii. Pe măsură ce China își construiește forțele strategice, ea continuă să își maschează rachetele nucleare și convenționale astfel încât este greu de știut în ce stadiu de dezvoltare militară se află. Federația Rusă a dezvoltat rachete de croazieră hipersonice care scurtează timpul de decizie și împiedică o evaluare exactă dacă ținta vizată este civilă sau militară. Inteligența artificială va dezvolta strategii militare noi, iar armele spațiale vor permite statelor avansate tehnologic să-și orbească și să-și neutralizeze adversarii. Toate acestea fac ca descurajarea să devină din ce în ce mai mult o stradă cu sens unic (Ignatius 2024).

O idee pozitivă este aceea că SUA și China au arătat, pe timpul summitului bilateral la cel mai înalt nivel, din noiembrie 2023, că vor să evite deteriorarea relațiilor și escaladarea tensiunilor bilaterale până la o posibilă confruntare militară deschisă între Washington și Beijing în Marea Chinei de Sud. Cu toate că nu dorește să se decupleze total de China, SUA continuă să construiască alianțe în Asia și să reducă dependența economiei americane de cea chineză (Anton 2024).

Secretarul General al ONU propune alte idei inovative „pentru a modela multilateralismul pentru anii care vin”, considerând că este nevoie

de reforme majore în Consiliul de Securitate al ONU și în sistemul financiar internațional, dar și de implementarea unui „instrument de urgență pentru ameliorarea reacțiilor internaționale la șocurile mondiale complexe”, precum pandemia de Covid-19 (Bancăș 2024).

Mai mulți strategii militari insistă însă că cel mai bun mod de a preveni războiul este pregătirea pentru el. Dar trebuie să recunoaștem față de noi înșine că, pe măsură ce intrăm într-un alt an de conflict, realizăm că modelul actual nu funcționează. Avem nevoie de o revigorare a Națiunilor Unite pentru a opri războaiele și de un nou cadru internațional pentru gestionarea crizelor, care să implice atât aliații și partenerii, cât și adversarii. De asemenea, avem nevoie și să regândim apărarea Europei, în sensul scăderii nivelului de dependență față de capacitățile și finanțarea americană, și să revedem relațiile între statele europene pentru a face față pericolului rusesc, chiar și fără implicarea militară a SUA.

Concluzii

Lumea în care trăim a început în anul 2024 cu o așa-numită „policriză”, în care războaiele din Fâșia Gaza și Ucraina s-ar putea alimenta din rivalitățile între marile puteri, îndeosebi între SUA, Federația Rusă și China, din schimbările climatice dezastruoase⁹ (cutremurul cu magnitudinea de 7,6 din Japonia, erupția vulcanică din Islanda, uragane și tornade în SUA, inundații masive în Marea Britanie, Germania, Franța sau Insulele Mauritius), soldate cu numeroși morți, pagube materiale și presiuni mari asupra bugetelor. Totodată, alte cauze ar putea fi creșterea economică latentă care afectează unele puteri precum Franța, Marea Britanie sau Germania, dar și diminuarea posibilității SUA și UE de a continua ajutorul financiar și militar acordat Ucrainei. Și viceversa este posibilă, toate aceste crize multiple care se suprapun putând duce la posibile noi războaie în Asia de Sud-Est (Taiwanul și cele două Coreei) sau Orientul Mijlociu (Iranul).

---

⁹ Un raport publicat de Forumul Economic Mondial de la Davos (Elveția), pe 16 ianuarie 2024, trage un semnal de alarmă asupra viitorului planetei până în anul 2050. Conform acestuia, schimbările climatice (inundații, secete, valuri de căldură, furtuni tropicale, incendii de pădure și creșterea nivelului mării) ar putea provoca 14,5 milioane de decese în întreaga lume în următoarele decenii. Mai mult, raportul vorbește și de bolile grave (boli infecțioase, probleme respiratorii, malarie, febră Dengue sau infecții cu Zika) și invaliditate profesională, vor ridica costurile cu până la 1,1 trilioane de dolari în sistemele sanitare. Regiunea Asia-Pacific va fi probabil cea mai afectată de inundații, iar Africa, Orientul Mijlociu și Asia ar urma să fie cele mai afectate de schimbările climatice (Boboc 2024).

Anul 2024 este caracterizat și de numeroase alegeri la nivel politic, îndeosebi în cadrul unor puteri regionale (SUA, Federația Rusă, UE), în care rezultatele vor conta în amplificarea sau diminuarea efectelor acestei „policrize”. Bătălia se va da între adepții populismului și naționalismului, pe de o parte, și cei ai *mainstream*-ului democratic, de cealaltă parte. Iar ceea ce s-a văzut de curând în unele state europene (Republica Cehă, Polonia, Țările de Jos și, chiar, Franța) a avut ca efect apariția unei crize culturale, care amplifică, de fapt, crizele multiple deja existente și face ca lumea să trăiască la limită.

La marcarea a peste doi ani de conflict, războiul ruso-ucrainean arată puține semne de finalizare sau diminuare în intensitate, distrugerile permanente și pierderile de ambele părți continuând cu violență. Mai mult, niciunul dintre beligeranți nu este dispus să capituleze sau să facă compromisuri în conflict. Contraofensiva Ucrainei din vara lui 2023 nu a reușit să schimbe linia frontului în mod semnificativ, iar forțele ruse sunt puternic înrădăcinate în poziții fortificate în sudul și estul Ucrainei. Dacă strategia Kremlinului este aceea de a câștiga războiul prin epuizarea resurselor Ucrainei și ale aliaților săi, revenirea armatei ucrainene la vechea ei tactică riscă exact acest lucru – epuizarea munițiilor și un război de uzură care ar avantaja partea rusă.

Sancțiunile împotriva Federației Ruse încă sunt aplicate, dar economia acesteia este în creștere. Atât în SUA, cât și în cadrul UE, sprijinul politic pentru efortul de război al Ucrainei este sub presiune. Mai mult, sunt voci în cadrul UE care afirmă că Europa ar putea trăi cu un așa-zis ‘război înghețat’ în Ucraina, în care niciunul dintre beligeranți nu a făcut progrese semnificative. Deci, ce ar putea aduce cu sine viitorul apropiat reprezintă cea mai importantă întrebare de securitate regională și, chiar, mondială.

Experții militari prevăd puține schimbări pe parcursul anului 2024, cu excepția cazului în care sprijinul occidental pentru Ucraina se va epuiza, și avertizează că niciuna dintre părți nu va fi pregătită pentru discuții de pace nici la finele acestui an dacă nu deține conducerea în război, dându-le putere de negociere în orice discuții.

Din ce în ce mai multe personalități politice occidentale încep să discute, pe lângă menținerea sprijinului financiar și militar, despre necesitatea creșterii presiunii internaționale asupra Kievului pentru a găsi o cale diplomatică de ieșire din războiul cu Federația Rusă. Un bun

început l-ar putea constitui planul de pace de 10 puncte al președintelui ucrainian, Volodimir Zelenski, din 2023, elaborat fără consultarea Kremlinului sau participarea delegației rusești la discuții.

BIBLIOGRAFIE:

- Abdurasulov, Abduljalil. 2023. „Ukraine war: Fierce row erupts over 2024 election.” *BBC News*, 26 noiembrie. Accesat 01 05, 2024. <https://www.bbc.com/news/world-europe-67440357>.
- AFP Team. 2024. „Denmark Says Ukraine To Get F-16 Jets In Second Quarter.” *AFP*. Accesat 01 08, 2024. <https://www.rferl.org/a/denmark-ukraine-f16-jets-2024/32763732.html>.
- Al Jazeera Staff. 2022. „What we know about protests in Uzbekistan’s Karakalpakstan region.” *Al Jazeera*, 04 iulie. Accesat 10 04, 2022. <https://www.aljazeera.com/news/2022/7/4/what-we-know-about-protests-in-uzbekistans-karakalpakstan-region>.
- Allen, John R., Ben F. Hodges și Julian Lindley-French. 2022. *Viitorul război și apărarea Europei*. Bucharest: Editura Militară.
- Andreșescu, Dan. 2023. „Kremlinul "regretă profund" decizia Finlandei de a închide 4 puncte de frontieră cu Rusia.” *RFI Romania*, 20 noiembrie. Accesat 01 15, 2024. <https://www.rfi.ro/politica-161714-kremlinul-regreta-profund-decizia-finlandei-de-inchide-4-puncte-de-frontiera-cu>.
- Anton, Cristian. 2024. „Analiză Reuters. Toate aceste crize mondiale care ne copleșesc acum ar putea să aibă, totuși, un final fericit.” *Stirile Pro Tv*, 09 ianuarie. Accesat 01 16, 2024. <https://stirileprotv.ro/stiri/international/analiza-reuters-toate-aceste-crize-mondiale-care-ne-copleșesc-acum-ar-putea-sa-aiba-totusi-un-final-fericit.html>.
- Arutyunova, Naira și Marco Bocchese. 2023. „Why Foreign Volunteers Enlist in the Ukrainian International Legion.” *Rusi*, 28 septembrie. Accesat 01 11, 2024. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/why-foreign-volunteers-enlist-ukrainian-international-legion>.
- Baldor, Lolita C. 2023. „How the US keeps funding Ukraine’s military – even as it says it’s out of money.” *Associated Press*, 15 decembrie. Accesat 01 15, 2024. <https://apnews.com/article/ukraine-russia-war-funding-weapons-2153375d4394d5783fad73858b51e993>.
- Balmforth, Tom și Maria Kiselyova. 2022. „Putin leads sweeping nuclear exercises as tensions sour.” *Reuters*. Accesat 09 09, 2022.

<https://www.reuters.com/world/europe/putin-starts-russias-strategic-nuclear-exercises-tensions-soar-2022-02-19>.

- Bancăș, Loredana. 2024. „Șeful ONU avertizează că lumea intră într-o eră de haos. „Vedem un care pe care periculos și imprevizibil”.” *Digi 24*, 07 februarie. Accesat 02 14, 2024. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/seful-onu-avertizeaza-ca-lumea-intra-intr-o-era-de-haos-vedem-un-care-pe-care-periculos-si-imprevizibil-2679357>.
- Baranovska, Marina. 2022. „Cât de reală este amenințarea nucleară a lui Putin?” *Deutsche Welle*, 12 octombrie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.dw.com/ro/putin-%C8%99i-amenin%C8%9Barea-nuclear-%C4%83-cum-poate-fi-oprit/a-63405803>.
- Bateman, Tom și David Gritten. 2022. „Jerusalem bombings: Teenager killed in rare twin attacks at bus stops.” *BBC News*, 23 noiembrie. Accesat 11 24, 2022. <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-63726676>.
- Bâtcă, Marius. 2022. *Grup Consultativ în domeniul Apărării privind Ucraina*. Comunicat de presă, Trustul de presă al MApN, MApN, București: Trustul de presă al MApN. Accesat 04 24, 2023. <http://presamil.ro/grup-consultativ-domeniul-apararii-privind-ucraina/>.
- Beardsley, Eleanor. 2022. „Thousands of Ukrainians are training to protect their cities in case Russia invades.” *NPR*. Accesat 09 09, 2022. <https://www.npr.org/2022/01/19/1073792421/ukraine-russia-attack-military>.
- Belam, Martin și Mabel Banfield-Nwachi. 2023. „Poland’s government on Monday accused Belarus and Russia of orchestrating another migration influx into the EU via the Polish border in order to destabilise the region.” *The Guardian*. Accesat 01 08, 2024. <https://www.theguardian.com/world/2023/aug/08/russia-ukraine-war-at-a-glance-what-we-know-on-day-531-of-the-invasion>.
- Bielieskov, Mykola. 2024. „To defeat Putin in a long war, Ukraine must switch to active defense in 2024.” *Atlantic Council*, 2024 ianuarie. Accesat 01 16, 2024. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/paving-the-way-for-putins-defeat-ukraine-must-prioritize-defense-in-2024/>.
- Boboc, Răzvan. 2024. „Davos 2024. Schimbările climatice ar putea provoca milioane de decese până în 2050 - raport.” *Euronews*, 16 ianuarie. Accesat 01 16, 2024. <https://www.euronews.ro/>

- articole/davos-2024-schimbarile-climatice-ar-putea-provoca-milioane-de-decese-pana-in-2050.
- Boulègue, Mathieu și Alina Polyakova. 2021. „The Evolution of Russian Hybrid Warfare: Executive Summary.” *CEPA*. Accesat 09 13, 2022. <https://cepa.org/the-evolution-of-russian-hybrid-warfare-introduction/>.
- Brandiburu, Sorin. 2022. „Turcia aprinde o nouă dispută cu privire la suveranitatea insulelor din estul Mării Egee.” *Bursa.ro*, 09 02. Accesat 04 21, 2023. <https://www.bursa.ro/turcia-aprinde-o-noua-disputa-cu-privire-la-suveranitatea-insulelor-din-estul-marii-eg-02806545#Opinii>.
- Bugos, Shannon. 2022. „Putin Orders Russian Nuclear Weapons on Higher Alert.” *Arms Control Association*. Accesat 09 13, 2022. <https://www.armscontrol.org/act/2022-03/news/putin-orders-russian-nuclear-weapons-higher-alert>.
- Burns, Robert și Hope Yen. 2022. „US doubts new Russian war chief can end Moscow’s floundering.” *Associated Press*. Accesat 09 14, 2022. https://apnews.com/article/russia-appoints-new-ukraine-war-commander-dvornikov-225f976f9abfb5aff6154ac3b77c21e6?utm_source=Twitter&utm_medium=AP&utm_campaign=SocialFlow.
- Butler, Daren și Tuvan Gumrukcu. 2019. „Turkey signs maritime boundaries deal with Libya amid exploration row .” *Reuters*. Accesat 09 09, 2022. <https://www.reuters.com/article/us-turkey-libya-idUSKBN1Y213I>.
- Cafiero, Giorgio. 2022. „Kosovo-Serbia tensions: Mood on the ground, possible scenarios.” *Al Jazeera*, 29 decembrie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.aljazeera.com/news/2022/12/29/kosovo-serbia-tensions-mood-on-the-ground-possible-scenarios>.
- Călugăreanu, Vitalie. 2022. „Moldova este o țintă a Rusiei – Maia Sandu, bastion în fața clanurilor revanșarde conectate la Kremlin.” *Deutsche Welle*, 12 octombrie. Accesat 11 02, 2022. <https://www.dw.com/ro/moldova-este-o-%C8%9Bint%C4%83-a-rusiei-maia-sandu-bastion-%C3%AEn-fa%C8%9Ba-clanurilor-revan%C8%99arde-conectate-la-kremlin/a-63418474>.
- . 2022. „Moldova este o țintă a Rusiei.” *Deutsche Welle*, 12 octombrie. Accesat 04 24, 2023. <https://www.dw.com/ro/moldova-este-o-%C8%9Bint%C4%83-a-rusiei-maia-sandu-bastion-%C3%AEn-fa%C8%9Ba-clanurilor-revan%C8%99arde-conectate-la-kremlin/a-63418474>.

- Chiappa, Claudia. 2023. „Russia to build naval base in breakaway Georgia region.” *Politico*, 05 octombrie. Accesat 01 16, 2024. <https://www.politico.eu/article/vladimir-putin-russia-black-sea-abkhazia-plans-to-build-naval-base-in-georgias-breakaway-region-as-it-pulls-vessels-from-sevastopol-base/>.
- Chulov, Martin și Dan Sabbagh. 2023. „Iran smuggled drones into Russia using boats and state airline, sources reveal.” *The Guardian*, 12 februarie. Accesat 04 21, 2023. <https://amp.theguardian.com/world/2023/feb/12/iran-uses-boats-state-airline-smuggle-drones-into-russia>.
- Cistelican, Mihai. 2023. „Vladimir Putin se teme de o nouă rebeliune: a înarmat Garda Rusă cu tancuri și armament greu.” *Stiri pe surse*, 27 iunie. Accesat 01 12, 2024. https://www.stiripesurse.ro/vladimir-putin-se-teme-de-o-noua-rebeliune-a-inarmat-garda-rusa-cu-tancuri-si-armament-greu_2971098.html.
- Cojan , Liviu. 2022. „Rușii îi acuză pe ucrainenii că fură gazele destinate Republicii Moldova. Kievul neagă și spune că este „o manipulare grosolană”.” *Digi 24 HD*, 22 noiembrie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/rusii-ii-acuza-pe-ucraineni-ca-fura-gazele-destinate-republicii-moldova-kievul-neaga-si-spune-ca-este-o-manipulare-grosolana-2160217>.
- Colectiv CSSAS. 2022. „Analiza multidimensională a invaziei ruse în Ucraina (24 februarie - 2 martie 2022).” Editor CSSAS. *Colocviu strategic* (Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”) 1: 3-4. Accesat 09 12, 2022. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/cs01-22.pdf.
- . 2022. „Analiza multidimensională a invaziei ruse în Ucraina (3-16 martie 2022).” *Colocviu strategic*, 20 martie. Accesat 04 21, 2023. doi:10.53477/1842-8096-22-3.
- Colectiv CSSAS. 2023. „Lessons identified in the Russian War of aggression against Ukraine.” *Colocviu Strategic*. Accesat 01 11, 2024. doi:DOI: 10.53477/1842-8096-23-04.
- Colla, Marcus. 2022. „Turkey plays the dance of the go-betweens in Ukraine war.” *The Interpreter*. Accesat 09 14, 2022. <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/turkey-plays-dance-go-betweens-ukraine-war>.
- Cristescu, Geirge Andrei. 2023. „Arderea Coranului în capitala Suediei a stârnit furia musulmanilor: „Act inacceptabil și odios”.” *Adevarul*, 23 ianuarie. Accesat 01 26, 2024. <https://adevarul.ro/stiri-externe/>

- in-lume/arderea-coranului-in-capitala-suediei-a-starnit-2236419.html #google_vignette.
- Daalder, Ivo. 2023. „Stalemate best describes the state of war in Ukraine.” *Politico*, 27 noiembrie. Accesat 01 15, 2024. <https://www.politico.eu/article/stalemate-best-describes-the-state-of-war-in-ukraine/>.
- Daou, Marc. 2022. „The Kurds are the 'ideal scapegoat for both Turkey and Iran'.” *France 24*, 23 noiembrie. Accesat 11 24, 2022. <https://www.france24.com/en/middle-east/20221123-the-kurds-are-the-ideal-scapegoat-for-both-turkey-and-iran>.
- Davidson, Kate. 2024. „The Russia-Ukraine War Report Card, Jan. 2, 2024.” Accesat 01 08, 2024. <https://www.russiamatters.org/blog/russia-ukraine-war-report-card-jan-2-2024>.
- Defence Intelligence. 2022. *Intelligence Update on Ukraine 22 November 2022*. Intelligence Update, Defence Intelligence, UK Defence HQs, Londra: UK Defence HQs. Accesat 11 23, 2022. <https://twitter.com/DefenceHQ/status/1594937211279269891/photo/1>.
- Devonshire-Ellis, Chris. 2022. „China Has Urged The West To Read The New 14th BRICS Summit Declaration Carefully. This Is What It Says.” *Silk Road Briefing*, 28 iunie. Accesat 09 07, 2022. <https://www.silkroadbriefing.com/news/2022/06/28/china-has-urged-the-west-to-read-the-new-14th-brics-summit-declaration-carefully-this-is-what-it-says/>.
- Digital Desk. 2022. „Russia Ukraine War: Russian Military Says Damaged Moskva Missile Cruiser Has Sunk.” *RepublicaWorld.com*, 15 aprilie. Accesat 09 14, 2022. <https://www.republicworld.com/world-news/russia-ukraine-crisis/russia-ukraine-war-news-live-updates-day-48-april-13-2022-liveblog.html>.
- Dojan, Sorin. 2022. „Principiul integrității teritoriale” | De ce forțează Moscova să alipească regiuni din Ucraina prin referendumuri.” *Europa Liberă România*, 20 septembrie. Accesat 04 21, 2023. <https://romania.europalibera.org/a/referendum-ucraina-teritorii-ocupate-rusia/32043120.html>.
- Dojan, Sorin și George Costiță. 2022. „Vladimir Putin anunță mobilizarea militară parțială și amenință Ucraina cu armele nucleare.” *Europa Liberă România*, 21 septembrie. Accesat 04 21, 2023. <https://romania.europalibera.org/a/vladimir-putin-mobilizare-militara-partiala-rusia-razboi-ucraina/32043377.html>.

- Dr. Erdogan, Aziz. 2018. „Russian A2AD Strategy and Its Implications for NATO.” *Beyond the Horizon*, 06 decembrie. Accesat 04 20, 2023. <https://behorizon.org/russian-a2ad-strategy-and-its-implications-for-nato/>.
- Duggal, Hanna. 2022. „Ukraine’s counteroffensive explained in maps.” *Al Jazeera*, 13 septembrie. Accesat 09 16, 2022. <https://www.aljazeera.com/news/2022/9/13/ukraines-counteroffensive-explained-in-maps>.
- Dumitrescu, Anca. 2022. „Reuters: Ce impact are războiul din Ucraina asupra livrărilor de gaze ale Rusiei în Europa?” *News.ro*. Accesat 09 13, 2022. <https://www.news.ro/economic/reuters-ce-impact-are-razboiul-din-ucraina-asupra-livrarilor-de-gaze-ale-rusiei-in-europa-1922402208002022030820629027>.
- Echipa Biziday. 2023. „Război în Ucraina. O analiză NY Times, care a chestionat mai mulți experți militari, arată că Armata Ucraineană nu a reușit să implementeze tactica de “arme combinate”, standard NATO, și a revenit deocamdată la modelul de luptă pe care îl cunoaște și pe c.” *Biziday*, 07 august. Accesat 01 12, 2024. <https://www.biziday.ro/257771-2/>.
- Echipa Digi 24. 2023. „Companiile de armament din Europa Centrală înlocuiesc Rusia ca furnizor de arme pentru țările africane.” *Digi 24*, 15 noiembrie. Accesat 01 15, 2024. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/companiile-de-armament-din-europa-centrala-inlocuiesc-rusia-ca-furnizor-de-arme-pentru-tarile-africane-2580159>.
- . 2018. „Alegeri prezidențiale în Rusia. Cum a reușit Putin să se mențină aproape 20 de ani la putere?” *Digi 24 HD*, 16 martie. Accesat 04 24, 2023. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/rusia/alegeri-prezidentiale-in-rusia-cum-a-reusit-putin-sa-se-mentina-20-de-ani-la-putere-896253>.
- Екипа Настоящее Время. 2024. „Путин подписал документ о приеме в гражданство РФ иностранных наемников, участвующих в войне в Украине.” *Настоящее Время*, 04 ianuarie. Accesat 01 05, 2024. <https://www.currenttime.tv/a/inostrantsi-grazhdanstvo-rf/32759681.html>.
- Ellyatt, Holly. 2024. „Moscow launches missile attacks on Ukraine after Putin vows revenge for strikes on Russia.” *CNBC*, 03 ianuarie. Accesat 01 05, 2024. <https://www.cnbc.com/2024/01/02/ukraine-war-live-updates-latest-news-on-russia-and-the-war-in-ukraine.html>.

- . 2024. „Russian defense minister says Moscow has the ‘strategic initiative’ in Ukraine and will win.” *CNBC*, 09 ianuarie. Accesat 01 12, 2024. <https://www.cnbc.com/2024/01/10/ukraine-war-live-updates-latest-news-on-russia-and-the-war-in-ukraine.html>.
- Ellyatt, Holly și Amanda Macias. 2022. „Putin imposes martial law on annexed regions; ‘Battle for Kherson’ could be imminent as civilians told to flee.” *CNBC*, 20 octombrie. Accesat 10 21, 2022. <https://www.cnbc.com/2022/10/19/russia-ukraine-war-updates.html>.
- Euronews with AP. 2022. „Ukraine war: Hundreds arrested in Russia after Putin's troops call-up order sparks protests.” *Euronews*, 22 septembrie. Accesat 10 04, 2022. <https://www.euronews.com/2022/09/21/russian-protesters-take-to-the-streets-over-putins-mobilisation-order>.
- Express Web Desk. 2022. „Russia Ukraine War News Live Updates: Don’t play with Russia, press it to end the war, Zelenskyy tells the West.” *The Indian Express*, 27 mai. Accesat 05 27, 2022. <https://indianexpress.com/article/world/russia-ukraine-war-live-updates-putin-zelenskyy-7936669/>.
- Ezeh, Alex, Michael Silverman și Saverio Stranges. 2021. „The impact of COVID-19 has been lower in Africa. We explore the reasons.” *The Conversation*, 17 august. Accesat 11 01, 2021. <https://theconversation.com/the-impact-of-covid-19-has-been-lower-in-africa-we-explore-the-reasons-164955>.
- Falk, Richard. 2023. „World Order.” *Encyclopedia Princetoniensis*, 02 aprilie. Accesat 04 24, 2023. <https://pesd.princeton.edu/node/696>.
- Gadzo, Mersiha, și Arwa Ibrahim. 2022. „Ukraine conterattack to 'systematically grid' down Russian military.” *Al Jazeera*. Accesat 09 05, 2022. <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2022/9/4/ukraine-russia-live-updates-berlin-agrees-e65bn-inflation-relief>.
- Gaidău, Ion. 2023. „„Garda Femeilor din Ural”: Rusoaicele care se pregătesc pentru război.” *Adevărul*, 09 martie. Accesat 01 12, 2024. <https://adevarul.ro/stiri-externe/rusia/garda-femeilor-din-ural-rusoaicele-care-se-2248708.html>.
- Gatopoulos, Alex. 2022. „Bridge too far: Why blast on key Crimea link bodes ill for Russia.” *Al Jazeera*, 10 octombrie. Accesat 10 11, 2022. <https://www.aljazeera.com/news/2022/10/10/bridge-too-farwhy-the-attack-on-bridge-bodes-ill-for-russia>.
- Gera, Vanessa. 2023. „Nervous NATO nations are beefing up security due to Wagner fighters across their borders in Belarus.” *Associated*

- Press*. Accesat 01 08, 2024. <https://apnews.com/article/poland-lithuania-latvia-belarus-wagner-russia-0724e89326a359d244ea7108af47abc9>.
- Hajdari, Una. 2022. „Europe keeps a wary eye on Kosovo, Serbia.” *Politico*, 09 august. Accesat 10 04, 2022. <https://www.politico.eu/article/europe-keep-anxious-eye-kosovo-serbia/>.
- Harding, Luke. 2023. „Has the Ukrainian counteroffensive begun in its war with Russia?” *The Guardian*, 05 iunie. Accesat 01 16, 2024. <https://www.theguardian.com/world/2023/jun/05/has-the-ukrainian-counteroffensive-begun-in-its-war-with-russia>.
- Hatuqa, Dalia, Edna Mohamed și Federica Marsi. 2023. „Russia intent on causing ‘global catastrophe’: Zelenskyy.” *Al Jazeera*, 02 august. Accesat 12 14, 2023. <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/8/2/russia-ukraine-war-live-drones-shot-down-over-kyiv>.
- Hird, Karolina, Mason Clark și George Barros. 2022. „RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, JUNE 5.” *Institute for the Study of War*, 15 iunie. Accesat 04 21, 2022. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-5>.
- Hunder, Max și Jonathan Landay. 2022. „Russia launches biggest air strikes since start of Ukraine war.” *Reuters*, 11 octombrie. Accesat 10 13, 2022. <https://www.reuters.com/world/europe/russia-ria-state-agency-reports-fuel-tank-fire-kerch-bridge-crimea-2022-10-08/>.
- Ignatius, David. 2024. „Opinion. Can the spread of war be stopped?” *The Washington Post*. Accesat 01 05, 2024. <https://www.washingtonpost.com/opinions/2024/01/04/big-question-2024-war-global-order-gaza-ukraine/>.
- International Crisis Group. 2022. *War in Europe: Responding to Russia’s Invasion of Ukraine*. Crisis Report, OCHA. Accesat 09 12, 2022. <https://reliefweb.int/report/ukraine/war-europe-responding-russia-s-invasion-ukraine>.
- Janes. 2021. „Russia builds up forces on Ukrainian border.” *Politico*. Accesat 09 09, 2022. <https://www.politico.com/f/?id=0000017d-a0bd-dca7-a1fd-b1bd6cb10000>.
- Jucan, Sebastian. 2022. „Cum se va schimba războiul din Ucraina în timpul iernii? Importanța războiului energetic purtat de Vladimir Putin.” *Hot News*, 27 octombrie. Accesat 10 27, 2022. https://www.hotnews.ro/stiri-razboi_ucraina-25867741-cum-schimba-razboiul-

- ucraina-timpul-iernii-importanta-razboiului-energetic-dus-vladimir-putin.htm.
- Kelly, Lidia. 2023. „Chechen leader says he is ready to send another 3,000 fighters to Ukraine.” *Reuters*. Accesat 01 08, 2024. <https://www.reuters.com/world/europe/chechen-leader-says-he-is-ready-send-another-3000-fighters-ukraine-2023-11-27/>.
- Kimball, Emilie. 2022. „Global China: US-China relations through the lens of great power competition.” *Brookings*, 23 iunie. Accesat 09 07, 2022. <https://www.brookings.edu/events/global-china-us-china-relations-through-the-lens-of-great-power-competition/>.
- Kiss, Robert. 2022. „Gazprom reduce cu 56,5% livrările de gaz către Republica Moldova.” *Digi 24 HD*, 22 noiembrie. Accesat 04 24, 2023. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/gazporm-reduce-cu-565-livrarile-de-gaz-catre-republica-moldova-2159815>.
- Korsunskaya, Darya. 2022. „Analysis: Surge in Russia's defence and security spending means cuts for schools and hospitals in 2023.” *Reuters*, 22 noiembrie. Accesat 04 24, 2023. <https://www.reuters.com/world/europe/surge-russias-defence-security-spending-means-cuts-schools-hospitals-2023-2022-11-22/>.
- Korsunskaya, Darya. 2022. „Analysis-Surge in Russia's defence and security spending means cuts for schools and hospitals in 2023.” *Reuters*, 22 noiembrie. Accesat 11 23, 2022. <https://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-russia-spending-analysis/analysis-surge-in-russias-defence-and-security-spending-means-cuts-for-schools-and-hospitals-in-2023-idUSKBN2SC1AT>.
- Kristensen, Hans M. 2022. „NATO and Russia Exercises Rattle Nuclear Swords Amid Ukraine War.” *Russia Matters*, 14 octombrie. Accesat 10 17, 2022. <https://www.russiamatters.org/blog/nato-and-russia-exercises-rattle-nuclear-swords-amid-ukraine-war>.
- Kyiv Post. 2022. *Defence Intelligence Update on Ukraine - 18 May 2022*. Intelligence Update, British Defence Intelligence, British Permanent Joint Headquarters, Kyiv: Kadorr Group. Accesat 09 14, 2022. <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/british-defence-intelligence-update-on-ukraine-18-may-2022.html>.
- Lazăr, Mihnea. 2022. „Japonia demarează cea mai mare cursă a înarmărilor de la Al Doilea Război Mondial încoace. Scopul: descurajarea Chinei.” *Digi 24 Tv*, 19 octombrie. Accesat 10 19, 2022. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/japonia-demareaza-cea->

mai-mare-cursa-a-inarmarilor-de-la-al-doilea-razboi-mondial-
incoace-scopul-descurajarea-chinei-2122577.

- Lederer, Edith M. 2021a. „Kenya’s president Kenyatta: Africa is at a crossroad.” *Associated Press*, 28 octombrie. Accesat 11 11, 2021. <https://apnews.com/article/coronavirus-pandemic-business-health-africa-middle-east-a653f28e62b5e7bc9b01ac517297aba>.
- Lewis, Kaitlin. 2024. „Putin's Party Is Creating Own Private Army: Kyiv.” *Newsweek*, 03 ianuarie. Accesat 01 11, 2024. https://www.newsweek.com/putins-party-creating-own-private-army-kyiv-1857527?fbclid=IwAR1dhJJKRj45PzG_FpBP_VY_o2m21hnpGvfMyrW5YTFvei1TX7xwigIzn9g.
- Litvinova, Dasha. 2023. „Putin moves a step closer to a fifth term as president after Russia sets 2024 election date.” *Associated Press*, 07 decembrie. Accesat 01 05, 2024. <https://apnews.com/article/russia-presidential-election-2024-putin-dcb4049245a651c06720ee0d39b8518f>.
- Marina, Georgiana. 2022. „Dronele ucrainene ar fi lovit și avariat fregata Amiral Makarov, mândria Flotei Ruse de la Marea Neagră. Momentul atacului.” *Digi 24 HD*, 31 octombrie. Accesat 11 01, 2022. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/dronele-ucrainene-ar-fi-lovit-si-avariat-fregata-amiral-makarov-mandria-flotei-ruse-de-la-marea-neagra-momentul-atacului-2135619>.
- Marples, David R. 2022. „Belarus in the 21st century.” *Britannica*. Accesat 09 13, 2022. <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Belarus>.
- Massicot, Dara. 2019. „ANTICIPATING A NEW RUSSIAN MILITARY DOCTRINE IN 2020: WHAT IT MIGHT CONTAIN AND WHY IT MATTERS.” *War on the Rock*, 09 septembrie. Accesat 04 20, 2023. <https://warontherocks.com/2019/09/anticipating-a-new-russian-military-doctrine-in-2020-what-it-might-contain-and-why-it-matters/>.
- McDermott, Roger N. și Charles K. Bartles. 2022. *Defining the “Special Military Operation”*. Russian Studies Series 05/2022, Rome: NATO Defence College. Accesat 12 14, 2023. <https://www.ndc.nato.int/research/research.php?icode=777#>.
- Meredith, Sam. 2022. „All you need to know about the Nord Stream gas leaks – and why Europe suspects ‘gross sabotage’.” *CNBC*, 11 octombrie. Accesat 10 17, 2022. <https://www.cnbc.com/2022/10/>

- 11/nord-stream-gas-leaks-what-happened-and-why-europe-suspects-sabotage.html.
- Molfar Team. 2023. „Catalog of Russian PMCs: 37 private military companies of the Russian Federation.” *Molfar.com*. 28 iunie. Accesat 01 12, 2024. <https://molfar.com/en/blog/catalog-of-russian-pmcs>.
- Mourenza, Andrés. 2022. „Reopening of the Black Sea grain corridor brings hope for the food crisis.” *El Pais*, 11 august. Accesat 09 14, 2022. <https://english.elpais.com/international/2022-08-11/the-reopening-of-the-black-sea-grain-corridor-brings-hope-for-the-food-crisis.html>.
- Murray, Warren. 2024. „Russia-Ukraine war at a glance: what we know on day 707.” *The Guardian*, 31 ianuarie. Accesat 01 31, 2024. <https://www.theguardian.com/world/2024/jan/31/russia-ukraine-war-at-a-glance-what-we-know-on-day-707>.
- Muzyka, Konrad. 2021. *Russia Goes to War: Exercises, Signaling, War Scares, and Military Confrontations*. Center for Strategic and International Studies. Accesat 09 08, 2022. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210728_Muzyka_Russia_Goes_to_War.pdf?qnfNl0mfSLu6W0DpshLwh890HFAbn.d2.
- NATO Press. 2022a. *Statement by NATO Heads of State and Government*. Press Release (2022) 061, NATO Public Diplomacy, NATO, Brussels: NATO Press Release. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_193719.htm.
- NATO Press. 2022b. *Ukraine Defense Contact Group meeting (BROLL)*. NATO887957, natomultimedia.tv, NATO, Brussels: NATO Multimedia. Accesat 09 14, 2022. <https://www.natomultimedia.tv/app/asset/676925>.
- Nețoiu, Raul. 2022. „„Frăția indestructibilă” s-a destrămat. Un aliat al Rusiei a anulat exercițiile militare comune organizate pe teritoriul său.” *Digi 24*, 12 octombrie. Accesat 10 13, 2022. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/fratia-idestructibila-s-a-distrus-un-aliat-al-moscovei-din-csto-a-anulat-exercitiile-militare-rusesti-de-pe-teritoriul-sau-2113503>.
- Page, Lewis. 2023. „Ukraine’s counter-offensive has failed for now – the West needs a new plan.” *The Telegraph*, 12 noiembrie. Accesat 01 12, 2024. <https://www.telegraph.co.uk/business/2023/11/12/ukraine-counteroffensive-failed-russia-putin-war-plan/>.

- Păcurar, Bogdan. 2022. „Rusia recunoaște că portul Sevastopol a fost atacat de ucraineni cu drone aeriene și marine și raportează „avarii minore”.” *Digi 24 HD*, 29 octombrie. Accesat 11 01, 2022. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/zelenski-4-milioane-de-ucraineni-stau-fara-curent-din-cauza-atacurilor-asupra-infrastructurii-energetice-santajul-moscovei-2134189>.
- . 2022. „Serviciul ucrainean de informații militare raportează o explozie misterioasă la o bază aeriană din Rusia. 4 elicoptere de atac distruse.” *Digi 24 HD*, 31 octombrie. Accesat 04 24, 2023. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/serviciul-ucrainean-de-informatii-militare-raporteaza-o-explozie-misterioasa-la-o-baza-aeriana-din-rusia-4-elicoptere-de-atac-distruse-2136197>.
- Păvălucă, Luana. 2020. „Rusia își suspendă „pe o perioadă nedeterminată” participarea la acordul pentru transportul cerealelor ucrainene pe Marea Neagră.” *Digi 24 HD*, 29 octombrie. Accesat 04 24, 2023. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/rusia/rusia-isi-suspenda-participarea-la-acordul-pentru-transportul-cerealelor-ucrainene-pe-marea-neagra-2134515>.
- Pivariu, Corneliu. 2022. *corneliupivariu.com personal blog*. 24 februarie.
- Putin, Vladimir. 2022. „To Participants, Organizers, and Guests of the 7th Eastern Economic Forum.” *Eastern Economic Forum*. 05 septembrie. Accesat 09 06, 2022. <https://forumvostok.ru/en/>.
- Redactia G4 Media. 2022. „Kremlinul susține Serbia în acțiunile privind Kosovo: Avem relații foarte strânse de aliați, istorice și spirituale/Germania condamnă politica Belgradului: Baricadele ilegale ridicate de către sârbi în Kosovo trebuie să fie desființate cât mai rapid pos.” *G4 Media*, 28 decembrie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.g4media.ro/kremlinul-sustine-serbia-in-actiunile-privind-kosovo-avem-relatii-foarte-stranse-de-aliati-istorice-si-spirituale-germania-condamna-politica-belgradului-baricadele-ilegale-ridicate-de-catre-sarbi.html>.
- Redacție Antena 3 CNN. 2023. „Rusia va trata prezența avioanelor F-16 în Ucraina ca amenințare nucleară.” *Antena 3 CNN*, 23 iulie. Accesat 03 11, 2024. <https://www.antena3.ro/international-news/rusia-prezanta-avioane-f-16-ucraina-amenintare-nucleara-680136.html>.
- Reștea, Kristina. 2022. „Analiză. Tabloul dependenței statelor europene de gazele rusești. În România, sub 10% din consumul total de gaze vine din această sursă .” *Economedia.ro*, 04 martie. Accesat 04 21,

2023. https://economedia.ro/analiza-tabloul-dependentei-statelor-europene-de-gazele-rusesti-in-romania-sub-10-din-consumul-total-de-gaze-vine-din-aceasta-sursa.html#.ZEJZ_HZByUk.
- RFE/RL Journalists. 2022. „Fear And Outrage In Pamir: Tajikistan's Gorno-Badakhshan Reeling From Brutal State Crackdown.” *Radio Free Europe*, 22 iunie. Accesat 10 04, 2022. <https://www.rferl.org/a/tajikistan-gorno-badakhshan-brutal-crackdown/31910506.html>.
- RFE/RL Ukrainian Service. 2023. „Ukraine Ushers In 2024 As Deadly Missile Strikes Hit Both Sides Of Border.” *RadioFreeEurope/RadioLiberty*, 31 decembrie. Accesat 01 05, 2024. <https://www.rferl.org/a/russia-kharkiv-air-strike-belgorod-ukraine-war/32754209.html>.
- Roșu, Ioana. 2022. „SUA, avertisment de ultimă oră cu privire la planurile diabolice ale Rusiei împotriva Occidentului. Cum ar urma să păcălească Ucraina.” *Playtech*, 07 decembrie. Accesat 12 07, 2022. <https://playtech.ro/stiri/sua-avertisment-de-ultima-ora-cu-privire-la-planurile-diabolice-ale-rusiei-pentru-occident-ce-ar-urma-sa-faca-cu-ucraina-620669>.
- Sacko, Josefa Leonel Correia. 2021. *Climate change triggers mounting food insecurity, poverty and displacement in Africa*. World Meteorological Organization Press Release no. 19102021. Accesat 11 10, 2021. <https://public.wmo.int/en/media/press-release/climate-change-triggers-mounting-food-insecurity-poverty-and-displacement-africa>.
- Sands, Leo. 2022. „Armenia says 105 troops killed in Azerbaijan border clashes.” *BBC News*, 15 septembrie. Accesat 10 04, 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-62828239>.
- Sguazzin, Antony. 2023. „BRICS Debates Expansion as Iran, Saudi Arabia Seek Entry.” *Bloomberg Green Summit*, 26 aprilie. Accesat 04 26, 2023. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-02-15/brics-debates-expansion-as-iran-saudi-arabia-seek-entry#xj4y7vzkg>.
- Sherwin, Emily. 2022. „Panică și proteste în Rusia după anunțul de mobilizare.” *Deutsche Welle*, 22 septembrie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.dw.com/ro/panic%C4%83-%C8%99i-proteste-%C3%AEn-rusia-dup%C4%83-anun%C8%9Bul-lui-putin-de-mobilizare-par%C8%9Bial%C4%83/a-63203543>.

- Smith, Whitney. fără an. „Belarus in the 21st century.” *Britannica*.
<https://www.britannica.com/place/Belarus/Belarus-in-the-21st-century>.
- Soare, Cristian. 2023. „Șeful spionajului militar ucrainean: Posibilitatea unui atac din Belarus nu poate fi exclusă complet, dar în prezent nu există date care să confirme probabilitatea unei amenințări.” *Defense România*, 24 decembrie. Accesat 04 21, 2023.
https://www.defenseromania.ro/seful-spionajului-militar-ucrainean-posibilitatea-unui-atac-din-belarus-nu-poate-fi-exclusa-complet-dar-in-prezent-nu-exista-date-care-sa-confirme-probabilitatea-unei-amenintari_620223.html.
- Soare, Iulian. 2022. „Coaliție de 40 de țări, inclusiv nonNATO, adunată de SUA: Grup Consultativ de Apărare a Ucrainei.” *CursDeGuvernare*, 27 aprilie. Accesat 09 07, 2022.
<https://cursdeguvernare.ro/coalitie-tari-grup-consultativ-de-aparare-a-ucrainei-sprijin-kiev.html>.
- Sprenger, Sebastian. 2022. „Ukraine, UK, Poland announce security pact amid heightened tensions.” *Defense News*. Accesat 09 09, 2022.
<https://www.defensenews.com/global/europe/2022/02/17/ukraine-uk-poland-announce-security-pact-amid-heightened-tensions/>.
- Stan, Alexandru. 2022. „Când ar putea începe o Nouă Ordine Mondială? Marile uteri din trecut și prezent.” *Mediafax*. Accesat 09 06, 2022.
<https://www.mediafax.ro/cultura-media/cand-ar-putea-incepe-o-noua-ordine-mondiala-marile-puteri-din-trecut-si-prezent-20488200>.
- Statistica Reserach Department. 2023. *Number of Ukrainian refugees 2023, by country*. Estimated number of refugees, Research, Statistica, Statistica. Accesat 04 21, 2023. <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/>.
- Stepanenko, Kateryna, Karolina Hird, George Barros, Riley Bailey, Madison Williams și Frederick W. Kagan. 2022. „RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, DECEMBER 14.” *Institute for the Study of War*, 14 decembrie. Accesat 04 24, 2023.
<https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-december-14>.
- Stepanenko, Kateryna, Karolina Hird, George Barros, Riley Bailey și Frederick W Kagan. 2022. „RUSSIAN OFFENSIVE CAMPAIGN ASSESSMENT, SEPTEMBER 29.” *Institute for the Study of War*, 29 septembrie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-29>.

- org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-september-29.
- Stoltenberg, Jens. 2022. „Press conference following the meetings of NATO Defence Ministers.” *North Atlantic Treaty Organization*. 13 octombrie. Accesat 10 17, 2022. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_208063.htm.
- Subramaniam, Tara, Jack Guy și Adrienne Vogt. 2022. „September 1, 2022 Russia-Ukraine news.” *CNN*. Accesat 09 05, 2022. <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-09-01-22/index.html>.
- Subramaniam, Tara, Simone McCarthy și Amy Woodyatt. 2022. „Russia's war in Ukraine.” *CNN*. Accesat 09 05, 2022. <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-09-05-22/index.html>.
- Sullivan, Becky. 2022. „Newly deployed U.S. troops arrive in Europe as Russia bolsters its own forces.” *NPR*. Accesat 09 09, 2022. <https://www.npr.org/2022/02/05/1078499097/ukraine-russia-us-troops-arrive>.
- Sultanalieva, Syinat. 2022. „Kyrgyzstan-Tajikistan Border Clashes Prove Deadly for Civilians.” *Human Rights Watch*, 21 septembrie. Accesat 10 13, 2022. <https://www.hrw.org/news/2022/09/21/kyrgyzstan-tajikistan-border-clashes-prove-deadly-civilians>.
- Sviridova, Anastasiya. 2019. „Vectors of development of military strategy (Векторы развития военной стратегии) .” *Krasnaya Zvezda*. Accesat 10 22, 2021. <http://redstar.ru/vektory-razvitiya-voennoj-strategii/>.
- The Al Jazeera Team. 2023. „Russia-Ukraine war: List of key events, day 554.” *Al Jazeera*. Accesat 01 08, 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/31/russia-ukraine-war-list-of-key-events-day-554>.
- The Arab Weekly Team. 2022. „Concerns mount over recruitment of foreign fighters in Ukraine war.” *The Arab Weekly*. Accesat 09 13, 2022. <https://the arabweekly.com/concerns-mount-over-recruitment-foreign-fighters-ukraine-wa>.
- The Associated Press Team. 2022. „Live updates|Mayor: Some 1,500 killed in Sievierodonetsk.” *The Public's Radiio*. Accesat 09 14, 2022. <https://thepublicsradio.org/article/live-updates--belarus-sending-troops-to-ukraine-border>.
- . 2022b. „WATCH: Pentagon says Saudis believe Iran is prepping an attack on kingdom.” *PBS*, 01 noiembrie. Accesat 11 02, 2022.

<https://www.pbs.org/newshour/politics/watch-live-the-pentagon-holds-news-briefing-as-russia-claims-success-of-massive-strike-on-ukraine>.

The BBC Team. 2022. „Ukraine war: Five ways conflict could go in 2023.” *BBC*, 27 decembrie. Accesat 01 13, 2023.

<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-63987113>.

The Britannica Team. 2022. „The Kurdish conflict.” *Britannica*. Accesat 09 09, 2022. <https://www.britannica.com/place/Turkey/Foreign-affairs-since-1950>.

The CNN Team. 2022. „May 17, 2022 Russia-Ukraine news.” *CNN*, 18 05. <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-05-17-22/index.html>.

The Digi24 Team. 2022. „Liderii europeni au convenit la summit-ul de la Versailles să susțină aderarea Ucrainei la UE, dar nu în procedură de urgență.” *Digi24 HD*, 11 martie. Accesat 09 14, 2022. <https://www.digi24.ro/stiri/externe/liderii-europeni-sustin-aderarea-ucrainei-la-ue-dar-nu-in-procedura-de-urgenta-1867929>.

The HotNews Team. 2022b. „Ministerul britanic al Apărării: Apărarea antiaeriană a Ucrainei are un „succes considerabil” împotriva avioanelor rusești.” *HotNews.ro*, 09 martie. Accesat 09 14, 2022. https://www.hotnews.ro/stiri-razboi_ucraina-25421449-ministerul-britanic-apararii-apararea-antiaeriana-ucrainei-are-succes-considerabil-impotriva-aeronavelor-rusesti.htm.

The HotNews Team. 2022a. „Ministerul britanic al Apărării: Apărarea antiaeriană a Ucrainei are un „succes considerabil” împotriva avioanelor rusești.” *HotNews.ro*. Accesat 09 13, 2022. https://www.hotnews.ro/stiri-razboi_ucraina-25421449-ministerul-britanic-apararii-apararea-antiaeriana-ucrainei-are-succes-considerabil-impotriva-aeronavelor-rusesti.htm.

The Indian Express Team. 2022. „Ukraine war pushes Germans to change. They are wavering.” *The Indian Express*, 14 aprilie. Accesat 10 20, 2022. <https://indianexpress.com/article/world/ukraine-war-pushes-germans-to-change-they-are-wavering-7869097/>.

The International Institute for Strategic Studies Team. 2022. *The Military Balance 2022*. Londra: Editura Routledge Taylor & Francis Group.

The Janes Team. 2021. „Russia builds up forces on Ukrainian border.” *Janes*, 09 decembrie. Accesat 09 22, 2022. <https://www.janes.com/>

- defence-news/news-detail/russia-builds-up-forces-on-ukrainian-border-analysis.
- The Reuters Team. 2023. „What is U.S.-led Red Sea coalition and which countries are backing it?” *Reuters*. Accesat 01 08, 2024. <https://www.reuters.com/world/us-red-sea-taskforce-gets-limited-backing-some-allies-2023-12-20/>.
- The UN Spokeperson. 2023. „Note to Correspondents - on the extension of the Black Sea Grain Initiative.” *UN Secretary-General*, 18 martie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/note-correspondents/2023-03-18/note-correspondents-the-extension-of-the-black-sea-grain-initiative>.
- The UN Team. 2022. „Russia vetoes Security Council resolution condemning attempted annexation of Ukraine regions.” *United Nations*, 30 septembrie. Accesat 10 04, 2022. <https://news.un.org/en/story/2022/09/1129102>.
- The UNCTAD Team. 2023. „Black Sea Grain Initiative extended.” *UNCTAD*, 19 martie. Accesat 04 21, 2022. <https://unctad.org/news/black-sea-grain-initiative-extended>.
- The Visual Journal Team. 2022. „Ukraine in maps: Tracking the war with Russia.” *BBC News*, 01 octombrie. Accesat 10 04, 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60506682>.
- The VOA News Team. 2022a. „Latest Developments in Ukraine: May 27.” *VOA News*. Accesat 09 14, 2022. <https://www.voanews.com/a/latest-developments-in-ukraine-may-27/6591796.html>.
- . 2022b. „Russia Intensifies Assault on Ukraine’s Donbas Region.” *VOA News*, 24 mai. Accesat 09 14, 2022. <https://www.voanews.com/a/ukraine-calls-for-faster-weapons-deliveries/6586691.html>.
- . 2022c. „UK: Russian Withdrawal From Kherson Shows Difficulties Forces Face.” *VOA*, 12 noiembrie. Accesat 11 23, 2022. <https://www.voanews.com/a/russian-withdrawal-from-kherson-called-recognition-of-difficulties-faced-by-forces/6831483.html>.
- u/RainbowCrown71. 2022. „Russian troop positions near Ukraine.” *reddit.com*. 24 februarie. Accesat 04 20, 2023. https://www.reddit.com/r/MapPorn/comments/rywncu/russian_troop_positions_near_ukraine.
- Ullman, Harlam K. 2021. *Al cincilea cavaler al Apocalipsei și noul M.A.D.* București: Editura Militară.
- Ungureanu, Laurențiu și Alexandra Șerban. 2022. „INTERVIU. Cât de mare este riscul reizbucnirii unui război în Balcani. Expert: Serbia

joacă la două capete, iar Rusia se folosește de Kosovo și Bosnia pentru a diviza UE.” *Libertatea*, 08 august. Accesat 04 21, 2023. <https://www.libertatea.ro/stiri/interviu-cat-de-mare-este-riscul-reizbucnirii-unui-razboi-in-balcani-expert-serbia-joaca-la-doua-capete-iar-rusia-se-foloseste-de-kosovo-si-bosnia-pentru-a-diviza-ue-4234933>.

V.R. 2022. „MINISTRUL DE EXTERNE, SERGHEI LAVROV: "Rusia a început următoarea fază a campaniei militare din Ucraina".” *Bursa International*, 20 aprilie. Accesat 04 21, 2023. <https://www.bursa.ro/ministrul-de-externe-serghei-lavrov-rusia-a-inceput-urmatoarea-faza-a-campaniei-militare-din-ucraina-81972649>.

Wang, Brian. 2020. *Great Power Nations of the 2050s*. 31 octombrie. Accesat 09 06, 2022. <https://www.nextbigfuture.com/2020/10/great-power-nations-of-the-2050s.html#more-167450>.

Zaniewicz, Maciej. 2021. „Ukraine’s New Military Security Strategy.” *The Polish Institut of International Affairs (PISM)*. Accesat 03 14, 2022. https://pism.pl/publications/Ukraines_New_Military_Security_Strategy.

Zaniewicz, Maciej. 2021. „Ukraine’s New Military Security Strategy.” *The Polish Institute of International Affairs*. Accesat 09 13, 2022. https://pism.pl/publications/Ukraines_New_Military_Security_Strategy.

Катерина, Любезна. 2021. „The Washington Post and Bild have published maps of Russia’s possible attack on Ukraine. According to the Washington Post and Bild, Russia may attack in early 2022.” *Crimea Suspilne*. Accesat 09 decembrie, 2022. <https://crimea.suspilne.media/en/news/6416>.